

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра: публічного управління та адміністрування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього рівня Магістр

на тему: «УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ
ПРОЦЕДУР В РЕЄСТРАЦІЙНІЙ СФЕРІ»

Виконала: студентка магістратури
спеціальності 281 Публічне
управління та адміністрування
денної форми навчання
Дзюба Вікторія
Володимирівна

(прізвище та ініціали)

Керівник: Підлісна Т.В., кандидат
наук з державного
управління, доцент
кафедри публічного
управління та
адміністрування

(прізвище та ініціали)

Рецензент: _____
(прізвище та ініціали)

Хмельницький – 2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В РЕЄСТРАЦІЙНІЙ СФЕРІ	6
1.1. Інститут реєстрації в системі публічного управління: поняття та етапи формування	6
1.2. Поняття адміністративних процедур в реєстраційній сфері та їх ознаки	122
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В РЕЄСТРАЦІЙНІЙ СФЕРІ В УКРАЇНІ.....	19
2.1. Суб'єкти здійснення адміністративних процедур в реєстраційній сфері	19
2.2. Практичні аспекти організації та здійснення окремих адміністративних процедур в реєстраційній сфері.....	28
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В РЕЄСТРАЦІЙНІЙ СФЕРІ	37
3.1. Пропозиції щодо організації інформаційного захисту при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері.....	37
3.2. Удосконалення організації адміністративних процедур в реєстраційній сфері в контексті імплементації європейського досвіду.....	44
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах проведення адміністративної реформи в Україні, впровадження ідеї «сервісної держави» гостро постало питання удосконалення інституту адміністративних послуг. Ускладнює цей процес незадовільний рівень правової регламентації адміністративних процедур в реєстраційній сфері.

Необхідність дослідження інституту адміністративних процедур в реєстраційній сфері та його подальше вдосконалення і реформування зумовлено також здійснюваними євроінтеграційними процесами в Україні.

Стан законодавства, що регулює порядок надання адміністративних процедур в реєстраційній сфері багато в чому залежить від низького рівня наукових досліджень в цій сфері. Наукова література не містить достатньої адміністративно-правової характеристики поняття адміністративних процедур в реєстраційній сфері; недослідженим питанням на сьогодні є правове забезпечення адміністративних послуг у цій сфері та правове положення суб'єктів адміністративно-правових відносин в цій сфері.

Все це вимагає негайного вжиття заходів щодо формування нового змістовного та ефективного законодавства про адміністративні процедури в реєстраційній сфері на основі стійкого наукового підґрунтя.

Теоретичну основу правових засад інституту державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності та громадських формувань сформулювали: С.І.Агафонов, М.П.Гурковський, Н.В.Галіцина, О. А. Качура, І. В. Криворучко, М.В.Ковальова, Д.В. Мовчан, С.С. Савченко, О.М.Соловйова, Г.В.Фоміч А.М. Школик та інші. Однак проблематика організації роботи з різноманітними реєстрами не вичерпана і має значну актуальність.

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є опрацювання теоретичних основ та розробка практичних рекомендацій щодо

удосконалення організації адміністративних процедур в реєстраційній сфері.

Для досягнення вказаної мети у процесі дослідження було поставлено та вирішено такі **завдання**:

- дослідити інститут реєстрації в системі публічного управління;
- визначити поняття адміністративних процедур в реєстраційній сфері;
- визначити суб'єктний склад правовідносин з приводу здійснення адміністративних процедур в реєстраційній сфері;
- дослідити практичні аспекти організації та здійснення окремих адміністративних процедур в реєстраційній сфері;
- дослідити можливості адміністративного та судового оскарження дій держреєстратора;
- надати пропозиції організації інформаційного захисту при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері;
- проаналізувати можливості удосконалення організації адміністративних процедур в реєстраційній сфері в контексті імплементації європейського досвіду.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері здійснення адміністративних процедур в реєстраційній сфері.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти здійснення адміністративної процедури в реєстраційній сфері в Україні.

Методологічну основу дослідження склали загальнонаукові і спеціальні методи: формально-логічний, аналітичний, історичний, системно-логічний, порівняльно-правовий. За допомогою формально-логічного та історичного методів визначено поняття реєстраційного провадження. Аналіз сучасного стану законодавства щодо особливостей реєстраційного провадження здійснено за допомогою аналітичного методу, який використовувався у процесі розробки пропозицій з удосконалення правової бази щодо статусу зазначених реєстраційних відносин. Системно-логічний метод застосовувався при виявленні ознак реєстраційного провадження. Аналіз різноманітних підходів до визначення реєстраційного провадження

проведено за допомогою порівняльно-правового методу. Застосування системного підходу дозволило сформулювати пропозиції щодо удосконалення організації адміністративних процедур в реєстраційній сфері.

Інформаційну базу дослідження склали вітчизняні законодавчі акти у реєстраційній сфері та правові акти окремих іноземних держав, які містять положення щодо особливостей інституту державної реєстрації; наукові публікації з досліджуваної проблематики.

Практичне значення отриманих результатів дослідження. Отримані результати, рекомендації щодо організації здійснення реєстраційних процедур можуть бути використані у сфері законотворчості, зокрема у процесі роботи над проектом закону України «Про публічні електронні реєстри».

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В РЕЄСТРАЦІЙНІЙ СФЕРІ

1.1. Інститут реєстрації в системі публічного управління: поняття та етапи формування

Розуміння публічного управління як сфери діяльності, що покликана служити людині та громадянину і допомагати в процедурі реалізації її прав й свобод через діяльність органів виконавчої влади та інших суб'єктів, що здійснюють владні управлінські функції, нам уявляється актуальним і слушним в сучасний період розвитку українського суспільства і держави. Виходячи з того, що адміністративне право є конкретизованим конституційним правом, основним призначенням адміністративного права вбачаємо нормативну деталізацію прав, свобод й обов'язків людини та громадянина, створення механізмів їх реалізації та виконання, забезпечення, охорони та захисту [15].

Саме з таких позицій ми досліджуватимемо процес формування правового інституту реєстрації в системі управлінських відносин. У цьому контексті професор О. Ф. Андрійко влучно наголошує: «Суспільне призначення адміністративного права ... має ґрунтуватися на тому, що головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а також на принципі, коли права і свободи громадянина та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а не навпаки. При цьому метою адміністративно-правового забезпечення реалізації прав і свобод громадян у їх відносинах з органами виконавчої влади є визначення таких основних форм і напрямів діяльності цих органів, їх посадових осіб, які б забезпечували повсякденний демократичний режим цих відносин на основі непорушності конституційних прав і свобод людини і громадянина. Саме механізм реалізації захисту прав і

свобод до сьогодні не отримав належного врегулювання нормами адміністративного права. І хоча сьогодні деякі із елементів цього механізму вже реалізовані, зокрема судовий адміністративно-правовий захист прав і свобод громадян, однак потрібне подальше наукове обґрунтування вдосконалення механізму захисту прав і свобод громадян за допомогою процедурних норм та законодавчого їх закріплення» [10].

При цьому не менш важливою є тенденція до «гуманізації» публічного управління та його «сервісного» призначення. Як справедливо зауважує І. В. Бойко, основоположною позицією при перегляді змісту предмета публічного управління є твердження, що людина є найвища соціальна цінність у нашому суспільстві. Цю тезу відтворює ст. 3 Конституції України. Демократичне суспільство сьогодні вимагає не тільки декларування цих положень, а й створення дієвих юридичних механізмів, що дозволять повною мірою реалізувати свої права і свободи [15].

Електронні засоби реєстрації виступають такими сучасними механізмами. Специфіка сфери публічної діяльності, методи та засоби правового регулювання, що застосовуються суб'єктами владних повноважень, які здійснюють реєстрацію, а також їхнє правове становище визначають адміністративно-правову природу інституту реєстрації. Реєстраційне провадження охоплює широке коло суспільних відносин, учасниками яких, з одного боку є органи виконавчої влади та їх посадові особи, а з іншого громадяни, громадські організації, юридичні особи і т.д. На цьому ґрунті і вибудовується система нормативно-правових актів, регламентуючих «реєстраційні процесуальні відносини» та, відповідно, кореспондуючий вид адміністративного провадження [17].

Для обґрунтування тези, що реєстрація є публічного управління, необхідно дати визначення цього правового інституту, оскільки до нині науковці не мають єдиного підходу до визначення зазначеної правової категорії.

Визначаючи поняття правового інституту, В. С. Якушев ще у 1970 році вказував, що термін «правовий інститут» або «інститут права» в юридичній літературі є однією з невизначених правових категорій, яка і до сьогодні не має загальноприйнятої теоретичної концепції. У найширшому значенні правовий інститут – це дещо середнє між нормою і галуззю права, що, звичайно, не відповідає ні теоретичним, ні практичним потребам [101, с. 62–63].

Отже, інститут публічного управління – це сукупність правових норм, які врегульовують відносно однорідні суспільні відносини у сфері публічного управління, що здійснюються для задоволення загального публічного інтересу.

Публічна адміністрація – це система органів і установ, які наділені владними повноваженнями й у межах покладених на них функціональних обов'язків організовують і здійснюють діяльність щодо задоволення загальних публічних інтересів [20]. Зазначене визначення стане орієнтиром для нас при формуванні власного трактування категорії «адміністративні процедури в реєстраційній сфері».

Відповідно, відносини, які виникають між державою та заявниками, врегульовуються адміністративним правом, а питання оформлення прав вирішуються в рамках юрисдикції органів публічної адміністрації. Безумовно, реєстраційні правовідносини – предмет адміністративного права, сторонами яких є заявник і публічна адміністрація.

Тому було б неправильно відносити вказані відносини винятково до цивільного законодавства, адже встановлення й визначення самого порядку реєстрації, правил ведення єдиного державного реєстру є адміністративною дією органів публічної адміністрації.

Таким чином, з позиції теорії публічного управління реєстраційне провадження як вид адміністративного провадження – це діяльність органів виконавчої влади щодо розгляду і вирішення індивідуальних адміністративних справ, змістом яких є державна реєстрація різних об'єктів.

Змістом реєстраційного провадження є вчинення певних дій щодо фіксації у реєстрі відповідного факту чи явища та видачі про це документа встановленого зразка.

Очевидним є те, що нормативно-правова база державної реєстрації є доволі широкою та розпорошеною; предметами державної реєстрації виступають різноманітні об'єкти матеріального світу, юридичні факти, суб'єкти, документи та їх реквізити тощо; державну реєстрацію здійснюють різні органи публічної влади [85, с. 968].

Основними нормативно-правовими актами у даній сфері правового регулювання є Цивільний кодекс України, закони України «Про інформацію», «Про телекомунікації», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», «Про захист персональних даних», «Про доступ до публічної інформації», «Про електронні довірчі послуги», «Про стандартизацію», «Про адміністративні послуги», «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», «Про Державний земельний кадастр», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань».

На жаль, ці акти носять не уніфікований характер і фактично, на сьогодні в Україні відсутнє уніфіковане правове поле створення, функціонування та інформаційної взаємодії державних, комунальних та інших реєстрів, кадастрів та інформаційних систем; відсутні єдиний термінологічний апарат, єдині вимоги до створення, обміну, зберігання, виправлення та формату реєстрових даних, а також до їх технічної та семантичної інтероперабельності та неперетинного узгодження об'єктів відповідних реєстрів [74].

В результаті, держава, територіальні громади, міжнародні інституції та користувачі реєстрової інформації, оплачуючи послуги та вкладаючи величезні кошти у створення та розвиток окремих (іноді, дублюючих один одного) реєстрів, кадастрів та інформаційних систем, не змогли наблизитися до досягнення головної місії публічних інформаційних систем: створення в Україні єдиного транспарентного середовища публічної інформації для максимального спрощення та дебіюрократизації процесів публічного управління, захисту прав фізичних та юридичних осіб, задоволення інформаційних потреб громадянського суспільства. Найбільш яскраво це видно на прикладі прогресивної, але практично непрацюючої норми статті 9 Закону України «Про адміністративні послуги», згідно з якою «суб'єкт надання адміністративної послуги не може вимагати від суб'єкта звернення документи або інформацію, що перебувають у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ або організацій, що належать до сфери їх управління» [58], чого на практиці не відбувається внаслідок прогалин законодавчого регулювання відповідних суспільних відносин.

Інститут державної реєстрації у новітній період остаточно сформувався в Україні в період ХХ - поч. ХХІ століть. Європейський вектор розвитку, обраний сучасною Українською державою стимулює подальше удосконалення системи державної реєстрації. Умовно можна виділити три сучасні періоди формування інституту державної реєстрації, зокрема:

1990 – 1991рр.- нормативне визначення процедури реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності як «процедури оформлення ініціативи юридичної чи фізичної особи здійснювати самостійну, систематичну, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг та заняття торгівлею з метою одержання прибутку» (згідно Закону України «Про підприємництво» від 7 лютого 1991 року) [72];

1991 – 2003р. прийняття Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» - норм прямої дії в процесі вдосконалення процедури державної реєстрації суб'єктів підприємницької (господарської) дії [64];

2003р – по сьогодні – період удосконалення інституту державної реєстрації та суспільно-громадської діяльності, створення єдиної системи реєстрації в Україні.

Отже, окреслюючи місце реєстраційних процедур в системі адміністративного права, варто зазначити, що реєстраційні процедури відносяться до адміністративних неконфліктних процедур, які в свою чергу, є частиною сучасного адміністративного права.

Підтримуємо позицію А. Школика, який зазначає, що «...пропоноване у проекті Адміністративно-процедурного кодексу співвідношення понять «адміністративна процедура» (визначений законодавством порядок адміністративного провадження) та «адміністративне провадження» (сукупність послідовно вчинюваних адміністративним органом процедурних дій і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення адміністративної справи) є достатньо виправданим в описаній ситуації, що сформувалася в Україні. Таке юридичне закріплення цих базових термінів в загальному законодавчому акті не є ідеальним, але необхідним, з огляду на тривалу полеміку у вітчизняній адміністративно-правовій науці щодо співвідношення аналізованих понять» [98].

Підтримувана нами теза про доцільність використання двох термінів адміністративна процедура та адміністративний процес, а також їх розмежування в контексті забезпечення функціонування публічної адміністрації та судів, відповідно, зумовлена специфікою та надзвичайною широтою правових відносин, котрі забезпечуються нормами адміністративного права. У жодній іншій галузі немає такого великого за обсягом предмета правового регулювання і настільки різних правових інститутів, що формують його зміст. Часткова неузгодженість з

переважаючою у вітчизняній науці теорією держави і права позицією може з часом бути подолана шляхом розвитку нових та удосконаленням наявних поглядів. Тим більше, що кожна, особливо базова галузь права, має право на формування власної правової доктрини, яка лише в ідеалі цілковито збігатиметься з загальною теорією [98].

Таким чином, реєстраційне провадження – це врегульована адміністративно-процедурними нормами діяльність органів виконавчої влади і місцевого самоврядування щодо проведення державної реєстрації відповідних об'єктів, внаслідок чого вони набувають статусу офіційно визнаних. При цьому, наявність чіткого нормативного регулювання реєстраційного провадження в цілому та конкретних стадій та елементів його здійснення зокрема, дозволить на належному рівні забезпечити права та інтереси осіб, що реалізуються в рамках цього провадження.

1.2. Поняття адміністративних процедур в реєстраційній сфері та їх ознаки

З метою визначення співвідношення поняття «адміністративної процедури» та «реєстраційного провадження» звернемо увагу на походження термінів. Так, у «Словнику іншомовних слів» процедура [від лат. *procedere* – просуватися] – це «х офіційно встановлений порядок дій при обговоренні, веденні якої-небудь справи» [81, с.407]. Подібним чином визначає процедуру «Великий тлумачний словник сучасної української мови»: процедура – це «офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання або оформлення чого-небудь» [16, с. 1179].

Офіційне визначення адміністративної процедури запропоновано у проектах Адміністративно-процедурного кодексу України. Наприклад, у ст. 2 двох останніх проектів (зареєстрований за № 2789 від 18 липня 2008 року [6] та зареєстрований за № 11472 від 3 грудня 2012 року [7] було таке визначення: адміністративна процедура – визначений законодавством порядок адміністративного провадження; адміністративне провадження –

сукупність послідовно вчинюваних адміністративним органом процедурних дій і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення адміністративної справи, що завершується прийняттям адміністративного акта і його виконанням.

«Адміністративна процедура — визначений законодавством порядок здійснення адміністративного провадження (сукупність процедурних дій, послідовно вчинених адміністративним органом, і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення адміністративної справи, що завершується прийняттям і, в необхідних випадках, виконанням прийнятого адміністративного акта)», - йдеться у проекті Закону України «Про адміністративну процедуру № 9456 від 28.12.2018 р. [59].

Термін «реєстрація» походить від слова «реєстр», яке з'явилося в українській мові через польське «rejestr», від латинського «regestum» – внесене, записане: «regere» – приносити назад, вносити [90, с. 460].

Воно означає список, письмовий перелік кого-небудь або чого-небудь; книгу для запису справ, документів, майна, земельних володінь тощо. Відповідно поняття «реєстрація» має такі значення: внесення кого-небудь або чого-небудь у реєстр з метою обліку або надання йому законної чинності або фіксація переважно за допомогою приладів якого-небудь явища, спостереження, факту [82, с. 484].

І. М. Лазарєв зазначає, що реєстрація є одним із видів адміністративних процедур, що проводяться органами виконавчої влади щодо громадян та їх організацій. Реєстраційні адміністративні процедури передбачають діяльність органів виконавчої влади, урегульовану адміністративно- процесуальними нормами, під час якої вирішуються питання щодо офіційного визнання законності існування певних матеріальних об'єктів і юридичних фактів [37, с. 17].

Реєстраційна процедура – це регламентований адміністративно- процесуальними нормами порядок діяльності органів публічної адміністрації, що здійснюються з метою: офіційного визнання законності правових актів;

дій юридичних осіб; дій фізичних осіб; підтвердження з боку держави правового статусу суб'єктів; наділення суб'єктів правами або обов'язками; фіксації юридичних фактів; встановлення певних правових відносин [78, с.56].

Ми погоджуємося із запропонованими наступними особливостями реєстраційних процедур: суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації реєстраційних процедур є адміністративно-правовими; порядок здійснення реєстраційних процедур регулюється адміністративно-процесуальними нормами; реєстраційні процедури здійснюються органами публічної адміністрації та їх структурними підрозділами; реєстраційні процедури є процедурами прийняття юридичних актів; реєстраційні процедури здійснюються з метою: офіційного визнання законності: правових актів; дій юридичних осіб; дій фізичних осіб; підтвердження з боку держави правового статусу суб'єктів; наділення суб'єктів правами або обов'язками; фіксації юридичних фактів; встановлення певних правових відносин [76, с.4].

Реєстраційні процедури розглядають як різновид адміністративних неконфліктних процедур, що в свою чергу є частиною адміністративного процесу, які мають суттєві відмінності, пов'язані з: об'єктом, відносно якого здійснюється процедура, суб'єктом, що уповноважений здійснити процедуру; метою здійснення процедури та порядком здійснення процедури [77, с.56].

Можна спробувати дати визначення поняття «державна реєстрація» і через окремі законодавчі дефініції. Так, у ст. 4 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців – це засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені цим Законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру.

У Законі України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 1 липня 2010 року № 2398-VI [62] поняття такої реєстрації немає, лише

вказано, що державна реєстрація актів цивільного стану проводиться з метою забезпечення реалізації прав фізичної особи та офіційного визнання і підтвердження державою фактів народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті (ст. 9 Закону).

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 1 липня 2004 року № 1952-IV (в редакції Закону України від 11 лютого 2010 року № 1878-VI) [63] державна реєстрація речових прав на нерухоме майно – це офіційне визнання і підтвердження державою фактів виникнення, переходу або припинення прав на нерухоме майно, обтяження таких прав шляхом внесення відповідного запису до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. У такому разі законодавець тлумачить державну реєстрацію як офіційне визнання і підтвердження державою фактів ..., що супроводжується внесенням даних до Державного реєстру. У Законі України «Про племінну справу у тваринництві» визначено, що державна реєстрація племінних тварин і племінних стад – це внесення даних про племінних тварин і племінні стада, що мають необхідні для реєстрації генетичну якість та рівень продуктивності, відповідно до державних книг племінних тварин і Державного племінного реєстру з метою формування відповідної бази даних про племінні ресурси [73].

Отже, законодавець визначає державну реєстрацію як внесення даних до державних книг і Державного реєстру з метою формування відповідної бази даних. У Законі України «Про банки і банківську діяльність» визначено, що державна реєстрація банку – це надання банкові статусу юридичної особи [60]. Отже, в такому разі законодавець звів поняття державної реєстрації до надання відповідного статусу. Цей перелік може бути продовжений, однак з наведеного зрозуміло, що сьогодні в чинному законодавстві нема єдиної концепції щодо розуміння поняття «державна реєстрація».

Тобто законодавець у вказаних дефініціях виділяє наступні ознаки державної реєстрації: 1) засвідчення (підтвердження) державою певних

фактів, їх офіційне визнання; 2) вчинення певних реєстраційних дій; 3) внесення записів до відповідних державних реєстрів.

Реєстрацію можна віднести до категорії правових форм, оскільки вона завершується прийняттям правового акту (свідоцтва про реєстрацію), що зумовлює юридичні наслідки. Юридичні наслідки реєстрації полягають у виникненні адміністративно-правових відносин між заявником і органом публічної адміністрації, який здійснює процедуру реєстрації.

Державній реєстрації характерні такі ознаки:

– по-перше, це система публічно-правових відносин, зміст яких полягає у врегулюванні суспільних відносин у тих сферах, де необхідне неухильне виконання приписів щодо певної правової поведінки. Відступ від порядку реєстрації призводить не лише до окремих правопорушень, але й тягне негативні наслідки управлінського характеру;

– по-друге, здійснення державної реєстрації має свої принципи організації управлінського впливу, до яких належать: обмеження державного втручання в діяльність соціальних інститутів, зацікавленість громадян у виконанні адміністративних умов державної реєстрації, координація держави й громадян у реалізації програм управління, спеціалізація управлінського впливу, професійна компетентність;

– по-третє, державна реєстрація є формою контролю за фактичним виконанням обов'язкових умов, пов'язаних з діяльністю суб'єктів реєстраційних правовідносин;

– по-четверте, це особливий адміністративно-правовий порядок регулювання, що виражений у комплексі правових засобів, які характеризують особливу взаємодію між собою дозволів, заборон, позитивних обов'язків, що створюють певну спрямованість правового регулювання [8, с. 158].

Названі підходи дають можливість розуміти адміністративні процедури як: 1) діяльність органів публічної влади, перш за все органів публічного управління (органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їх

посадових та службових осіб – адміністративних органів), що будучи визначена нормами права, реалізується в межах їх відносин з фізичними та юридичними особами та спрямована на реалізацію їх прав, свобод і законних інтересів; 2) формалізований порядок, врегульований правовими нормами; 3) один з процедурних видів діяльності органів публічного управління щодо реалізації прав, свобод, обов’язків та інтересів фізичних і юридичних осіб, серед яких наше дослідження буде базуватися на першому розумінні.

Змістовним наповненням адміністративних процедур є такі їх елементи, як учасники (орган публічної влади як адміністративний орган та особа): особи, які сприяють розгляду справи, стадії та адміністративні акти (рис.1.1).

Рис. 1.1. Елементи адміністративної процедури в реєстраційній сфері
Джерело: [33].

Як учасник адміністративних процедур адміністративний орган уповноважується державою виконувати функції щодо розгляду та вирішення заяв і скарг фізичних та юридичних осіб в межах індивідуальних

адміністративних справ. Стадії адміністративних процедур – певні проміжки часу, протягом яких здійснюються відповідні процедурні дії та приймаються процедурні рішення. Виокремлення адміністративного акта як самостійного елемента адміністративних процедур обумовлено його характером, зокрема існує особливість адміністративного акта, що зачіпає велику кількість осіб (близько 50) чи адміністративного акта з обтяженнями або наказового. Ці особливості стосуються як їх змісту, так і способів доведення до особи.

Таким чином, адміністративні процедури в реєстраційній сфері – це система публічно-правових відносин окремий вид адміністративних процедур, порядок надання яких регламентований адміністративним законодавством України, здійснюваних за зверненням фізичної або юридичної особи органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування, до компетенції яких належать функції надання адміністративних послуг шляхом використання своїх владних повноважень, в результаті чого приймається, здійснюється реєстрація, підтверджена свідоцтвом державного зразка.

Питання об'єктів державної реєстраційної процедури є предметом нашого дослідження у наступному підрозділі роботи.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В РЕЄСТРАЦІЙНІЙ СФЕРІ В УКРАЇНІ

2.1. Суб'єкти здійснення адміністративних процедур в реєстраційній сфері

Питання суб'єктів здійснення адміністративних процедур в реєстраційній сфері пов'язане з глибокою науковою дискусією, яка розгорнулася навколо структури правовідносин. Так, О. С. Іоффе спочатку елементами будь-яких правовідносин називав суб'єкт, об'єкт, правомочності та обов'язки [25], а пізніше (разом із М. Д. Шаргородським) – суб'єкти, між якими відбуваються правовідносини, зміст (правомочності та обов'язки суб'єкта, спрямовані на об'єкт), а також об'єкти, на які вони спрямовані [26].

З об'єктами реєстраційних відносин та їх змістом сьогодні проблем в цілому не виникає. Під об'єктом реєстраційних правовідносин варто розуміти те, з приводу чого вони складаються. Конкретизуючи коло об'єктів зазначених правовідносин, можна виділити: 1) певні факти (акти) - акти цивільного стану (факти народження, смерті); 2) певні суб'єкти - комерційні банки, фізичні та юридичні особи; 3) певні об'єкти - автотранспортні засоби, об'єкти нерухомого майна, цивільні повітряні судна; 4) певні права - право власності, землекористування та інші - всього близько 50.

Зміст реєстраційних правовідносин становлять суб'єктивні права і юридичні обов'язки їх суб'єктів. Варто зазначити, що правам і обов'язкам суб'єктів реєстраційних правовідносин значною мірою властивий взаємокореспондуючий характер (правам одного суб'єкта правовідносин відповідає певний обов'язок іншого суб'єкта).

Інколи до складу реєстраційних правовідносин відносять також юридичні факти. Разом з тим, якщо точно визначати структуру правовідносин, то юридичні факти все ж перебувають поза їх межами. У

реєстраційних відносинах вони відіграють важливу роль поряд з такими елементами як зміст, суб'єкти і об'єкти, оскільки якщо ці відносини виникають на основі певних матеріальних правовідносин, то змінюються й припиняються на підставі юридичних фактів - подій і дій.

Не зважаючи на розбіжності у трактуванні структури правовідносин, можемо зазначити, що усі науковці до елементів правовідносин включають їх суб'єктів як «носіїв» і «реалізаторів» правоздатності, дієздатності й правосуб'єктності. Така єдність думок не йде у розріз із розумінням складу правовідносин, яке сьогодні домінує у вітчизняній юридичній науці, і згідно з яким до складу правовідносин включають суб'єктів і об'єктів правовідносин та їхній юридичний зміст (сукупність прав і обов'язків сторін). Такі позиції знаходимо у низці робіт [24].

На значенні суб'єкта правовідносин для виникнення власне самих правовідносин наголошував ще Ю. К. Толстой. «Велику значимість для виникнення правовідносин, – писав науковець, – має не стільки наявність у суб'єкта правоздатності, скільки наявність самого суб'єкта, оскільки правоздатність імпліцитно передбачає присутність цього суб'єкта, який має таку здатність». Тому суб'єкти, на думку Ю. К. Толстого, повинні розглядатися як елементи правовідносин. Роль суб'єкта правовідносин, згідно з дослідником, полягає ще й у тому, що саме завдяки суб'єкту правовідносини набувають «тілесності», визначеності, оскільки не може бути а рiогі безсуб'єктних відносин: будь-які правовідносини є суспільними відносинами, які здійснюються між людьми або групою людей [88].

Суб'єктів реєстраційних правовідносин можна розділити на дві групи: суб'єкти, які виконують функції щодо ведення реєстраційної діяльності та суб'єкти, що беруть участь у провадженні з метою реалізації своїх прав і законних інтересів (табл.2.1).

Суб'єкти, які виконують функції щодо ведення реєстраційної діяльності, - це наділені владними повноваженнями посадові особи реєстраційного органу, участь яких у провадженні є обов'язковою, оскільки

без них проведення державної реєстрації неможливе. Це пов'язано насамперед з тим, що остаточне рішення у будь-якій реєстраційній справі, яка розглядається та вирішується у межах провадження, приймається в односторонньому порядку саме цими суб'єктами.

Таблиця 2.1

Система суб'єктів реєстраційних правовідносин

Вид суб'єкта	Зміст діяльності
1) суб'єкти, які виконують функції щодо ведення реєстраційної діяльності	це посадові особи реєстраційного органу, участь яких у провадженні є обов'язковою, оскільки без них проведення державної реєстрації неможливе
2) суб'єкти, що беруть участь у провадженні з метою реалізації своїх прав і законних інтересів	це юридичні і фізичні особи, які виступають ініціаторами реєстраційного провадження

Примітка. Складено автором.

Так наприклад, згідно Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 09 грудня 2010 року постановлено утворити Державну реєстраційну службу України, поклавши на цю Службу функції з реалізації державної політики у сфері реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, у сфері реєстрації релігійних організацій, а також функції Міністерства юстиції України з реалізації державної політики у сфері реєстрації.

Кабінет Міністрів України 21 січня 2015 р. прийняв рішення ліквідувати Державну реєстраційну службу України, приєднавши її до Мін'юсту (сьогодні основними завданнями Укрдержреєстру реалізація державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань, статутів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, якщо їх реєстрація передбачена законами, статуту територіальної громади міста

Києва, друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності) [47].

Суб'єкти, які виконують функції щодо ведення реєстраційної діяльності це водночас і суб'єкти управління. Основоположним критерієм поняття «суб'єкт управління» є особа (людина), група людей, яка здійснює послідовну діяльність у формі спрямованого, організаційного впливу на об'єкт управління [46].

Наголосимо, що необхідно відрізнити поняття суб'єкта, який виконує функції щодо ведення реєстраційної діяльності від безпосередніх державних реєстраторів, на яких поширюється статус державних службовців.

В усіх державах, де законодавством встановлено особливий публічно – правовий статус державних службовців, створено спеціально підготовлений корпус цих службовців з особливими правами і обов'язками. Система законодавства складається з двох частин: одна частина поширюється на працівників, задіяних на державній службі, а інша регулює відносини в сфері загальних трудових відносин службовців, які також працюють в публічних установах. В той же час державна служба – це механізм досягнення цілей та виконання завдань держави, і в такому разі їй належать функції, що відображають загальні завдання державної служби як частини механізму державного управління [96].

Таким чином, реєстратор:

- 1) приймає заяви та документи (в тому числі, електронні) від створювачів та інших заявників;
- 2) перевіряє їх на наявність підстав для зупинення розгляду або відмови у здійсненні реєстраційних та/або інших дій;
- 4) проводить реєстраційні дії за відсутності підстав для зупинення розгляду документів та відмови у її здійсненні;
- 5) виправляє помилки у реєстрових даних;
- 6) надає реєстрову інформацію, яка за своїм статусом не належить до відкритих даних;

7) здійснює відтворення реєстрової інформації на паперових та інших неелектронних матеріальних носіях;

8) здійснює інші повноваження, передбачені законодавством.

Засоби та порядок автентифікації у реєстрі дій публічного реєстратора повинні встановлюватися нормативно-правовим актом, за яким створено відповідний реєстр.

В межах встановлених законом повноважень, він самостійно приймає рішення про здійснення реєстраційних та інших дій та/або про відмову в їх здійсненні, та несе за них встановлену законом відповідальність.

Втручання будь-яких органів, їх посадових осіб, громадян, юридичних осіб та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, у діяльність публічного реєстратора під час проведення реєстраційних дій, крім випадків, має бути заборонене.

Відповідно до Постанови КМУ від 24 жовтня 2018 р. № 860 «Про реалізацію експериментального проекту у сферах державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань» [75] з 1 січня 2019 року всі кандидати на посаду реєстраторів будуть складати професійний іспит на знання українського законодавства. Відповідну постанову прийняв Уряд 24.10.2018 року, якою затверджено Порядок реалізації експериментального проекту з організації визначення професійної компетентності осіб, які мають намір здійснювати функції державного реєстратора прав на нерухоме майно та/або державного реєстратора юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Це — ще одна новація Міністерства юстиції України для того, щоб підвищити професійний рівень реєстраторів та забезпечити якість їх роботи. Важливо також і те, що окрім кандидатів на посаду реєстраторів іспит будуть складати і ті реєстратори, які з тих, чи інших причин були відключені від доступу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та/або Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-

підприємців та громадських формувань. Тобто для того, щоб продовжити роботу реєстраторам після відключення потрібно буде скласти іспит.

Організація визначення професійної компетентності осіб здійснюватиметься Міністерством юстиції України шляхом автоматизованого анонімного тестування, що проводиться один раз на місяць. У разі потреби, за рішенням Міністерства юстиції України, автоматизоване анонімне тестування може проводитися більше ніж один раз на місяць.

Під час проведення автоматизованого анонімного тестування можуть бути присутніми представники засобів масової інформації.

Міністерством юстиції обов'язково забезпечується ведення відео-фіксації процесу автоматизованого анонімного тестування.

Особи, які не пройдуть автоматизованого анонімного тестування, можуть повторно звернутися до Міністерством юстиції України та пройти його у будь-який час.

Тестові завдання будуть містити питання, щодо знання законодавства про державну реєстрацію прав на нерухоме майно, державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, а також антикорупційного законодавства. Для того, щоб скласти іспит, потрібно дати правильну відповідь на 75 відсотків запитань.

Лише після складання іспиту та отримання відповідного сертифікату державний реєстратор зможе отримати ключі та розпочати роботу.

Сертифікат про підтвердження професійної компетентності у відповідній сфері державної реєстрації є обов'язковим документом для призначення особи на відповідну посаду/укладення трудового договору із суб'єктом державної реєстрації з метою виконання функції державних реєстраторів, а також для відновлення державному реєстратору доступу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та/або Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

Підвищення кваліфікації реєстраторів та якості послуг, які вони будуть надавати громадянам і які стосуються долі їхнього майна, корпоративних прав чи бізнесу, є обов'язковою умовою ефективної роботи у сфері державної реєстрації.

На підставі викладеного приєднуємося до позиції, що суб'єктами реєстраційної діяльності є публічні органи управління (публічна адміністрація), які наділені владними повноваженнями та мають різний правовий статус, однак їх діяльність спрямована на задоволення загального публічного інтересу у сфері реєстрації [31].

Митний реєстр, під яким слід було розуміти перелік об'єктів інтелектуальної власності, який складався Держмитслужбою (сьогодні ДФС України) для митного контролю на основі заяв правовласників або їх представників і містить інформацію, що дає змогу митним органам запобігати переміщенню товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності [68].

Положенням № 412 передбачалось, що у цілях запобігання порушенню прав інтелектуальної власності під час імпорту або експорту об'єктів інтелектуальної власності правовласник або його представник мав право звернутися до Держмитслужби з клопотанням про запровадження контролю за переміщенням через митний кордон України об'єктів інтелектуальної власності, подавши заяву про внесення об'єкта інтелектуальної власності до Митного реєстру та окрему інформацію про об'єкти інтелектуальної власності [50].

Правовласник або його представник повинен був після отримання повідомлення Держмитслужби про прийняте рішення щодо включення об'єкта інтелектуальної власності до Митного реєстру сплатити митний збір за реєстрацію товарів, які містять об'єкти інтелектуальної власності. Після чого Держмитслужба проводила реєстрацію об'єкта інтелектуальної власності шляхом занесення відповідних даних про нього та його правовласника до своєї комп'ютерної бази даних, видавши довідку про

реєстрацію об'єкта інтелектуальної власності, в якій зазначалась дата реєстрації, номер у реєстрі та термін, на який здійснено реєстрацію.

Інформація про реєстрацію об'єкта інтелектуальної власності та відомості про правовласника заносились до центральної бази даних Держмитслужби та передавались усім митним органам, у тому числі регіональним. За заявою правовласника або його представника реєстрація проводиться на шість місяців або один рік та могла бути продовжена ще на шість місяців або на один рік.

У разі включення об'єкта інтелектуальної власності до Митного реєстру правовласник або його представник мав право протягом терміну реєстрації звернутися до будь-якого митного органу з мотивованим клопотанням про зупинення митного оформлення об'єкта інтелектуальної власності, стосовно якого є достатні підстави вважати, що він переміщується через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності цього правовласника.

На підставі зазначеного клопотання митний орган здійснював контроль за переміщенням такого об'єкта інтелектуальної власності. На зміну вищезазначеному нормативно-правовому акту та на виконання вимог МК України і законодавчих актів у сфері охорони прав інтелектуальної власності з метою врегулювання правил реєстрації у Митному реєстрі, та встановлення форми заяви, переліку інформації та документів, які додаються до заяви, порядку подання і розгляду заяв та ведення Митного реєстру, 30.05.2012 р був прийнятий Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 648 (який більшою мірою відобразив норми попереднього нормативно-правового акту). Відповідно до положень Порядку № 648 метою ведення митного реєстру визначено сприяння захисту майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності під час митного контролю та митного оформлення товарів, що містять такі об'єкти, на підставі заяв правовласників і містить інформацію,

яка використовується з метою запобігання переміщенню через митний кордон України товарів з порушенням прав інтелектуальної власності. Зазначається, що інформація, яка міститься у Митному реєстрі, є складовою частиною єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби України (далі – ЄАІС Держмитслужби України) [54].

Підсумовуючи, також наголосимо, що від державних реєстраторів необхідно відрізнити технічних адміністраторів реєстрів. Технічними адміністраторами реєстрів є юридичні особи публічного права, або інші, визначені відповідно Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування або саморегульвними організаціями, за критеріями, визначеним законом, за яким створено відповідний реєстр, юридичні особи, що:

- 1) здійснюють заходи із створення, модифікації, впровадження та супроводу програмного забезпечення відповідних реєстрів;
- 2) відповідають за технічне і технологічне забезпечення, збереження та захист реєстрів та реєстрової інформації;
- 3) забезпечують технічну взаємодію з іншими реєстрами;
- 4) здійснюють за рішеннями держателів реєстрів технічні та технологічні заходи з надання, блокування та анулювання доступу до реєстрів;
- 5) організовують і проводять навчання для роботи з відповідними реєстрами [74].

Прикладом технічного адміністратора реєстрів, є Державне підприємство «Національні інформаційні системи». Державне підприємство «Національні інформаційні системи» засноване Міністерством юстиції України в травні 2015 року [21].

Організаційна структура ДП «НАІС»: головне підприємство та 24 регіональні філії в обласних центрах України. Підприємство працює виключно на госпрозрахунковій основі. Основною метою діяльності Підприємства є технічне, технологічне забезпечення створення та

супроводження програмного забезпечення ведення автоматизованих систем Єдиних та Державних реєстрів, що створюються відповідно до наказів Мін'юсту, а також інших електронних баз даних, що створюються відповідно до законодавства України, надання доступу фізичним та юридичним особам до автоматизованих систем Єдиних та Державних реєстрів, забезпечення збереження та захисту даних, що містяться в автоматизованих системах Єдиних та Державних реєстрів.

Уся інформація про правові підстави функціонування Єдиних та Державних реєстрів інформаційної мережі Міністерства юстиції України, умови надання доступу та користування інформацією з них є відкритою та розміщена на офіційних веб-сайтах Міністерства юстиції України та ДП «НАІС» (nais.gov.ua).

Таким чином, суб'єктами реєстраційної діяльності є органи управління (публічна адміністрація), які наділені владними повноваженнями та мають різний правовий статус, діяльність яких спрямована на задоволення загального публічного інтересу у сфері реєстрації.

2.2. Практичні аспекти організації та здійснення окремих адміністративних процедур в реєстраційній сфері

Порядок організації та здійснення окремих адміністративних процедур в реєстраційній сфері визначається головним призначенням ведення роботи з реєстрами. Таким призначенням є не лише оперативне отримання інформації але й її оформлення у формі документу який підтверджує певний юридичний факт.

Кожен правоволоділець має право отримувати документи, що створюються під час ведення реєстрів, із всією наявною інформацією про себе, свої правові та майнові статуси, речі, права на них та інші об'єкти реєстрів, крім випадків, визначених законом.

Залежно від виду реєстраційного провадження кількість стадій може бути з більшою або меншою, в них можна виділяти окремі етапи, дії, формулювати різні назви тощо. Принципово важливим тут є таке: стадії мають повно і точно відображати саму процедуру провадження, ті окремі дії або операції, які здійснюються у процесі реалізації адміністративно-правових норм. Чітка регламентація процедури реєстраційного провадження сприяє швидкому проведенню державної реєстрації, дотриманню прав і законних інтересів відповідних суб'єктів.

Реєстраційне провадження, як і будь-яка діяльність, здійснюється в часі, завжди має певні часові межі. Важливим його принципом є оперативність: справи повинні вирішуватися швидко, у найбільш стислі, наскільки це можливо, строки. Оперативність провадження забезпечується законодавчим закріпленням строків здійснення окремих процесуальних дій. Призначення принципу оперативності при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері полягає в здійсненні органами публічної влади невідкладних дій з метою якнайшвидшого вирішення справи.

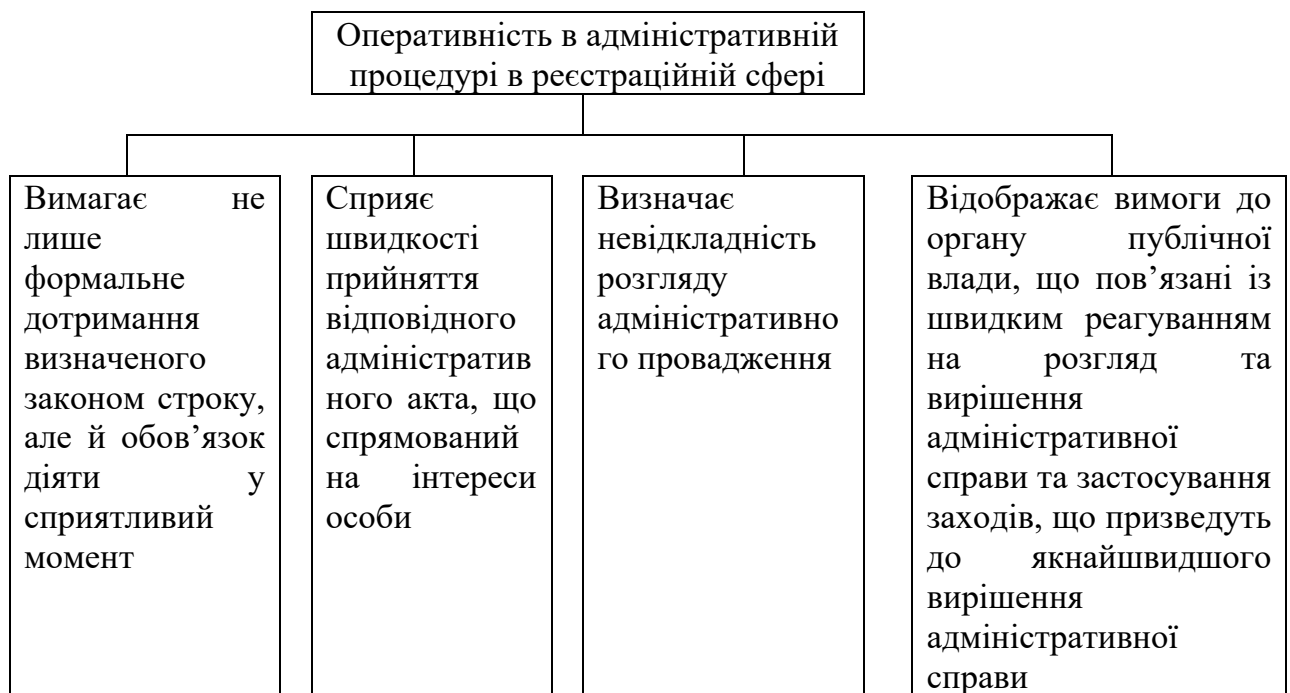

Рис.2.1. Призначення принципу оперативності в адміністративній процедурі

Примітка. Розроблено автором.

Таким чином, реєстраційна справа – це сукупність документів, що подавались та на підставі яких проведено реєстраційні дії, а також документів, сформованих у процесі проведення таких реєстраційних дій, що зберігаються у паперовій та електронній формі.

Відповідно до статті 17 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» реєстраційна справа формується у електронній та паперовій формі після:

відкриття розділу на об'єкт нерухомого майна у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно (далі – ДРРП);

внесення відомостей до ДРРП про речові права на нерухоме майно та їх обтяження, про об'єкти та суб'єктів цих прав.

Строк зберігання: протягом всього часу існування об'єкта нерухомого майна (протягом десяти років з дати закриття реєстраційної справи).

Реєстраційній справі присвоюється реєстраційний номер об'єкта нерухомого майна.

Підлягають поверненню заявнику документи, на підставі яких проведено реєстраційні дії та зберігаються у реєстраційній справі у формі електронних копій документів, виготовлених шляхом сканування.

Не підлягають поверненню заявнику документи, які зберігаються у реєстраційній справі у паперовій формі:

- заява, подана для проведення державної реєстрації прав;
- документ, що підтверджує сплату адміністративного збору/документ, що підтверджує право на звільнення від його сплати;
- інші документи, що були отримані у паперовій формі державним реєстратором під час розгляду заяви.

Документи, які подаються для встановлення особи заявника, тобто, документ, що посвідчує таку особу не підлягають долученню до реєстраційної справи.

Зберігання реєстраційних справ у паперовій формі здійснюється за місцезнаходженням відповідного майна – виключно: виконавчими органами

міських рад міст обласного та/або республіканського АРК значення; Київською, Севастопольською міськими, районними, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями.

Державний реєстратор, який:

- не перебуває у трудових відносинах з суб'єктом державної реєстрації прав, що забезпечує зберігання реєстраційних справ у паперовій формі,

- провів державну реєстрацію прав в ДРРП забезпечує передачу реєстраційної справи у паперовій формі або документів для долучення до реєстраційної справи, до відповідного суб'єкта державної реєстрації, який забезпечує зберігання реєстраційних справ у паперовій формі, протягом трьох робочих днів з дати проведення відповідної державної реєстрації поштовим відправленням за описом або нарочно за описом.

Опис має містити: має містити відомості про реєстраційний номер справи із зазначенням кількості аркушів, прізвища, імені та по батькові державного реєстратора, нотаріуса або уповноваженої особи фронт-офісу, що забезпечував прийняття, зберігання та видачу документів, поданих для державної реєстрації, який передає зазначену реєстраційну справу, та повне найменування відповідного суб'єкта державної реєстрації, фронт-офісу, найменування нотаріального округу або назви нотаріальної контори.

У разі передачі документів для долучення до реєстраційної справи, опис, додатково має містити також відомості про повний перелік документів, що передаються із зазначенням кількості аркушів кожного окремого документа.

Окремо наголосимо на питаннях пересилання реєстраційних справ. Відповідно до розділу VI Порядку формування та зберігання реєстраційних справ, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 18.11.2016 № 3267/5, передача у випадках, передбачених законом, реєстраційної справи або документів для долучення до реєстраційної справи суб'єкту, що

забезпечує зберігання реєстраційних справ, здійснюється державним реєстратором, нотаріусом, уповноваженою особою фронт-офісу.

Особа, що забезпечувала прийняття, зберігання та видачу документів, поданих для державної реєстрації, протягом трьох робочих днів з дати проведення відповідної державної реєстрації поштовим відправленням за описом або нарочно за описом.

У разі передачі документів для долучення до реєстраційної справи, що знаходиться на зберіганні у суб'єкта державної реєстрації, опис, крім відомостей, передбачених абзацом другим цього пункту, має містити також відомості про повний перелік документів, які передаються, із зазначенням кількості аркушів кожного окремого документа.

На закінчення аналізу сутності та особливостей реєстраційного провадження спробуємо визначити його поняття. Отже, реєстраційне провадження - це врегульована адміністративно-процедурними нормами діяльність органів виконавчої влади і місцевого самоврядування щодо проведення державної реєстрації відповідних об'єктів, внаслідок чого вони набувають статусу офіційно визнаних.

У 2018 році Кабінет Міністрів України зробив черговий крок у напрямку запровадження європейських стандартів захисту прав власності, економічних інтересів громадян та інвесторів. Зокрема, затверджено Порядок здійснення контролю у сфері державної реєстрації [68].

Міністерство юстиції здійснюватиме контроль за діяльністю суб'єктів державної реєстрації та державних реєстраторів не тільки при розгляді скарг на рішення, дії або бездіяльність у сфері державної реєстрації, а й шляхом постійного моніторингу реєстраційних дій в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань та Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Прийнятий Порядок визначає підстави та критерії проведення такого моніторингу реєстраційних дій. Виявлення в процесі моніторингу порушень порядку державної реєстрації є підставою для проведення Міністерством юстиції камеральної

перевірки державних реєстраторів та/або суб'єктів державної реєстрації. Крім того, документом передбачено складання протоколу про адміністративне правопорушення, у разі виявлення за результатами моніторингу реєстраційних дій фактів неподання юридичною особою державному реєстратору інформації про кінцевого бенефіціарного власника (контролера) юридичної особи.

Також, одним з важливих елементів здійснення окремих адміністративних процедур в реєстраційній сфері є забезпечення охорони персональних даних учасників реєстраційних відносин. Нажаль, але сьогодні поза детальною регламентацією залишаються питання забезпечення безпеки функціонування електронної інформаційної взаємодії та відповідальності за відповідні порушення в згаданій сфері. Адже можливість спрощеного доступу до різних реєстрів, що містять вичерпну інформацію, містить ризик зростання незаконної зацікавленості до неї сторонніх осіб. Навіть сама досконала система захисту, як показує практика, виявляє з часом свої вади, а отже не може гарантувати повного захисту інформації від помилок, вірусів, зловживань (пошук інформації з метою виконання замовлення, пошук інформації на продаж, зміна або знищення інформації). Уразливість реєстру реєстрів до неправомірного втручання може призвести до виникнення ускладнень при здійсненні права як фізичних, так і юридичних осіб.

Право на персональні дані знаходить свій прояв на рівні міжнародних документів про права людини, зокрема: ст. 8 ЄКПЛ тлумачиться ЄСПЛ як така, що охоплює право на персональні дані; ст. 8 Хартії основних прав Європейського Союзу безпосередньо закріплює право на захист персональних даних [93].

При встановленні співвідношення прав суб'єкта персональних даних з відповідними правами людини слід виходити із того, що останні не обмежують свою дію відносинами в системі координат «людина – держава», тобто охоплюють як публічно-правову, так і приватноправову сфери. Поняття «персональні дані» в Україні визначено у стаття 2 Закону України

«Про захист персональних даних», який був прийнятий 1 червня 2010 року. У вказаній вище статті зазначено: «персональні дані – це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована».

Згідно зі ст. 2 Директиви 95/46/ЄС «персональні дані – це будь-яка інформація, що стосується встановленої фізичної особи чи фізичної особи, яку можна встановити (суб'єкт даних); особою, яку можна встановити, є така, яка може бути встановленою прямо чи опосередковано, зокрема, за допомогою ідентифікаційного коду або одного чи більше факторів, притаманних фізичним, фізіологічним, розумовим, економічним, культурним чи соціальним аспектам її особистості» [71].

Окрім того, під персональними даними слід розуміти відомості чи сукупність відомостей про живу фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована з урахуванням встановленого законом поділу персональних даних.

Отже, поняття персональних даних, як правової категорії, визначеного в законодавстві України та Європейського Союзу досить вдало, але з урахуванням сучасних інформаційних відносин у суспільстві та використання телекомунікаційних систем та методів обробки інформації, виникає необхідність у визначенні точного переліку персональних даних, котрі віднесені до даних загального характеру та вразливих даних.

Згідно зі ст. 2 закону України «Про захист персональних даних» суб'єктом персональних даних є фізична особа, персональні дані якої обробляються [70].

Державні органи та органи місцевого самоврядування не можуть вимагати від суб'єкта звернення інформацію та/або документи, що їх містять, якщо така інформація відповідно до законів, за якими створено відповідні реєстри, визнана реєстровою інформацією, крім пред'явлення документу, що посвідчує особу заявника або його представника, документа, що посвідчує повноваження представника, або подання автентифікованої електронної заяви.

Суб'єкт надання адміністративної послуги та/або дозвільний орган отримує відповідну інформацію та/або документи без участі суб'єкта звернення на підставі поданих відомостей у заяві шляхом доступу до реєстрів відповідно до законів, за якими створено відповідні реєстри, та прийнятих відповідно до них нормативних актів.

У разі, якщо реєстрова інформація, необхідна для надання адміністративної послуги, документа дозвільного характеру, у відповідному реєстрі відсутня, надання адміністративної послуги, документа дозвільного характеру здійснюється публічним реєстратором після внесення до відповідного реєстру відсутньої інформації. У такому випадку публічний реєстратор приймає документи, необхідні для внесення реєстрової інформації до відповідного реєстру, та забезпечує їх передачу до суб'єкта надання адміністративних послуг для внесення до реєстру, без участі суб'єкта звернення.

Таким чином, особливостями реєстраційних процедур є наступні: це суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації реєстраційних процедур у галузі державного управління, які є адміністративно-правовими за своєю сутністю; порядок здійснення реєстраційних процедур регулюється адміністративно-правовими нормами; реєстраційні процедури здійснюється органами публічної адміністрації та їх структурними підрозділами; реєстраційні процедури є процедурами прийняття юридичних актів; реєстраційні процедури здійснюються з метою: офіційного визнання законності: правових актів; дій юридичних осіб; дій фізичних осіб; підтвердження з боку держави правового статусу суб'єктів; наділення суб'єктів правами або обов'язками; фіксації юридичних фактів; встановлення певних правових відносин та на основі неухильного дотримання охорони прав на персональні дані. Суб'єктами реєстраційної діяльності мають бути виключно органи управління (публічна адміністрація), які наділені владними повноваженнями та мають різний правовий статус, діяльність яких

спрямована на задоволення загального публічного інтересу у сфері реєстрації.

Важливим елементом здійснення окремих адміністративних процедур в реєстраційній сфері є забезпечення охорони персональних даних учасників реєстраційних відносин. Нажаль, сьогодні поза детальною регламентацією залишаються питання забезпечення безпеки функціонування електронної інформаційної взаємодії та відповідальності за відповідні порушення в згаданій сфері.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В РЕЄСТРАЦІЙНІЙ СФЕРІ

3.1. Пропозиції щодо організації інформаційного захисту при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері

Розвиток цифрової економіки України полягає у створенні ринкових стимулів, мотивацій, попиту та формуванні потреб щодо використання цифрових технологій, продуктів та послуг серед українських секторів промисловості, сфер життєдіяльності, бізнесу та суспільства для їх ефективності, конкурентоздатності та національного розвитку, зростання обсягів виробництва високотехнологічної продукції та благополуччя населення. Цифрова економіка базується на інформаційно-комунікаційних та цифрових технологіях, стрімкий розвиток та поширення яких вже сьогодні впливають на традиційну (фізично-аналогову) економіку, трансформуючи її від такої, що споживає ресурси, до економіки, що створює ресурси. Саме дані є ключовим ресурсом цифрової економіки, вони генеруються та забезпечують електронно-комунікаційну взаємодію завдяки функціонуванню електронно-цифрових пристроїв, засобів та систем.

В сучасній філософській, правовій та економічній літературі вирішальним фактором суспільного прогресу та розвитку сучасної цивілізації стає виробництво, розподіл і споживання інформації у всіх основних сферах життєдіяльності суспільства. У ХХ сторіччі з винайденням комп'ютера розпочалися процеси проникнення в усі сфери діяльності людини, суспільства і держави інформаційно-комп'ютерних технологій та телекомунікаційних мереж.

Якщо в індустріальному суспільстві головну роль у його розвитку відіграють речові і енергетичні компоненти, то в сучасних умовах визначальним ресурсом стає інформація, її об'єми і якість.

Створення інформації сьогодні здатне привести до події, закласти підвалини певного явища, розпочати процес, вплинути на виникнення ідеї. Хоча, безперечно, мотивація до продукування нової інформації впливає передусім з економічних інтересів суб'єктів соціуму, які зацікавлені в тому, щоб розпочати ці самі процеси та явища, які зацікавлені в циркулюванні в суспільстві певних ідей [19].

Інформаційна безпека в органах влади при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері є складовою національної безпеки України, яка забезпечує захист системи публічного управління від інформаційно-комунікаційних загроз та викликів, у той же час сама система публічного управління забезпечує суспільство, державу та громадян інформаційно-якісними послугами та якісною інформацією.

До основних проблем забезпечення інформаційної безпеки системи публічного управління при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері, належать, зокрема, по-перше, відсутність забезпечення дієвого механізму захисту системи електронного врядування від небезпек в інформаційному просторі; по-друге, постійне формування інноваційних інформаційних небезпек, які потребують термінового та ефективного вирішення; по-третє, забезпечення підготовки якісного кадрового складу систему публічного управління у сфері забезпечення інформаційної безпеки; по-четверте, повільним переходом органів публічного управління, у тому числі місцевого самоврядування, на вітчизняне програмне забезпечення, використання неліцензійних програм, насамперед антивірусних, тощо.

З урахуванням зазначеного, виходячи зі проведеного дослідження теоретичних засад інформаційної безпеки діяльності органів влади при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері в умовах розвитку інформаційного суспільства, зокрема опрацювання зарубіжного досвіду, можемо визначити наступні пріоритетні напрями удосконалення управління системою забезпечення інформаційної безпеки органів влади та

місцевого самоврядування, при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Напрями удосконалення управління системою забезпечення інформаційної безпеки при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері

Елементи	Результат проведення заходів з удосконалення
Інформаційно-аналітичне забезпечення при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері	Зменшення ризиків інформаційної та кібербезпеки в установі. Уникнення втрат внаслідок розголошення/ витоку і несанкціонованого доступу до джерел інформації
Систематичне здійснення інформаційного контролю при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері	Зменшення ризиків інформаційної та безпеки в установі яка здійснює ведення державного реєстру.
Забезпечення вимірювання інформаційної безпеки та організації моніторингу на основі «ризик орієнтованої системи»	Розроблення профілів та індикаторів ризику інформаційної небезпеки та визначення області їхнього застосування. Контроль ефективності профілів ризику та внесення змін на підставі оновлених даних Визначення чинників ризику інформаційної небезпеки, надання пропозицій щодо розробки та формалізації конкретних профілів ризику
Забезпечення безпечного функціонування систем електронного управління	Безпечне використання послуг в галузі електронних комунікацій, безпечне використання пристроїв.
Формування культури інформаційної безпеки	Забезпечення безпеки робочого середовища, попередження ризиків, пов'язаних із зовнішніми атаками. Зменшення загроз та наслідків кібератак

Примітка. Складено автором.

Надійним засобом підвищення ефективності заходів інформаційної безпеки є навчання та інструктаж персоналу щодо організаційно-технічних заходів захисту при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній

сфері, які застосовуються на рівні певної організації, системи публічного управління. Таким чином, питання про те, як провести межу між допустимими і неприпустимими ризиками, вирішується фахівцями. Професійний розгляд адміністративного рівня вимагає врахування специфіки систем е-урядування для конкретних органів влади при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері. На підставі розробки адміністративного рівня будується програма інформаційної безпеки, яка реалізується на організаційно-процедурному і програмно-технічному рівнях.

При цьому, ідентифікація і аутентифікація користувачів виступає найбільш гострим напрямом серед підвищення ефективності заходів інформаційної безпеки у органах місцевого самоврядування.

Одним з найбільш поширених засобів ідентифікації та аутентифікації користувачів у системах електронного урядування при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері є електронний цифровий підпис (ЕЦП). ЕЦП – це вид електронного підпису, що отриманий за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача [66].

Електронний цифровий підпис накладається за допомогою особистого (закритого, секретного) ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа. ЕЦП призначений для використання фізичними або юридичними особами та використовується для: - ідентифікації особи (підписувача); - підтвердження цілісності даних в електронному документі (формі). За правовим статусом така дія прирівнюється до власноручного підпису (печатки). Електронний підпис не може бути визнаний недійсним лише через те, що він має електронну форму або не ґрунтується на посиленому сертифікаті ключа. За умови правильного зберігання власником особистого (закритого, секретного) ключа його підробка вважається неможливою.

Таким чином, ЕЦП ефективно використовується як спосіб ідентифікації підписувача електронного документа та дозволяє однозначно

визначати походження цифрових даних (джерело інформації), що містяться у файлах користувачів.

Проте, говорячи про безпечність використання ЕЦП, хотілося б зосередити увагу на захисті особистих (таємних) ключів (далі — ключ) користувачів. Оскільки заволодівши чужим ключем, зловмисник потенційно зможе від імені жертви накладати електронний цифровий підпис на документах та вчиняти дії в інформаційних системах, змінювати записи в базах даних, проводити нелегітимні грошові транзакції, розшифрувати зашифровану для жертви інформацію тощо.

Міжнародна практика використання засобів ЕЦП свідчить про поширене у розвинених країнах вжиття нормативних та технічних заходів щодо захисту особистих ключів від несанкціонованого використання. Найбільш надійним варіантом такого захисту є захищений носій особистих ключів (далі — захищений носій). Він має вбудовані апаратно-програмні засоби, що забезпечують захист даних від несанкціонованого доступу, зокрема, від ознайомлення із значенням параметрів особистих ключів та їх копіювання [39].

Простіше кажучи, захищений носій — це своєрідний «маленький комп'ютер», в якому відбувається створення (генерація), зберігання та використання ключів. Діє він за принципом «чорного ящика», тобто відомо що направлено на вхід та що отримано на виході, проте невідомо, що і як відбувається всередині, можливості отримати ззовні доступ до внутрішніх процесів неможливо. При цьому, на відміну від використання інших видів носіїв, ключ не створюється, не зберігається і не використовується на робочому комп'ютері в оперативній пам'яті, саме тому викрасти його звідти також неможливо.

Натомість, ключі, згенеровані не на захищених носіях, можуть бути викрадені шляхом простого копіювання або за допомогою шкідливого програмного забезпечення без залишення слідів такого викрадення в обох зазначених випадках.

Викрасти ключ можливо лише разом з носієм, проте непомітним для власника ключа це вже не залишиться. Якщо виявиться факт зникнення носія, власнику відразу необхідно звернутися до центру сертифікації ключів і заблокувати сертифікат такого ключа.

Використання захищених носіїв — це не данина «моді», а необхідний засіб захисту своїх інтересів його власником при використанні ЕЦП.

Перевагою використання захищеного носія, з користувачької точки зору, є неможливість скопіювати ключ, що перешкоджає зловмисникам здійснювати дії від імені його власника.

Захищений носій особистих ключів - засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки, що призначений для зберігання особистого ключа та має вбудовані апаратно-програмні засоби, що забезпечують захист записаних на ньому даних від несанкціонованого доступу, безпосереднього ознайомлення із значенням параметрів особистих ключів та їх копіювання.

Пунктом 2 статті 17 Закону України «Про електронні довірчі послуги» передбачено, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної форми власності, державні реєстратори, нотаріуси та інші суб'єкти, уповноважені державою на здійснення функцій державного реєстратора, для засвідчення чинності відкритого ключа використовують лише кваліфікований сертифікат відкритого ключа, а для реалізації повноважень, спрямованих на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків фізичної або юридичної особи відповідно до закону, застосовують виключно засоби кваліфікованого електронного підпису чи печатки, які мають вбудовані апаратно-програмні засоби, що забезпечують захист записаних на них даних від несанкціонованого доступу, від безпосереднього ознайомлення із значенням параметрів особистих ключів та їх копіювання [67].

Пунктом 1 статті 4 «Порядку використання електронних довірчих послуг в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях державної форми власності»,

затвердженого Постановою № 749 КМУ від 19 вересня 2018 року, встановлюється, що державні установи для засвідчення чинності відкритого ключа використовують лише кваліфікований сертифікат відкритого ключа, а для здійснення повноважень, спрямованих на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків фізичної або юридичної особи відповідно до закону, здійснення інформаційного обміну з іншими юридичними особами, - виключно захищені носії особистих ключів [51].

Для забезпечення гарантованої підтримки доступу до Єдиних та Державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції України, із дотриманням Порядку надання ідентифікаторів доступу до Єдиних та Державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України 15.12.2015 № 2586/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15 грудня 2015 р. за № 1568/28013 (зі змінами) [52], АЦСК органів юстиції України здійснює постачання таких типів захищених носіїв особистих ключів (із наданням кваліфікованої електронної довірчої послуги формування, перевірки та підтвердження чинності кваліфікованого сертифіката електронного підпису чи печатки): електронний ключ «Алмаз-1К» («ІТ Е.ключ Алмаз-1К») виробництва ПрАТ «Інститут інформаційних технологій»; електронний ключ «Кристал-1» («ІТ Е.ключ Кристал-1») виробництва ПрАТ «Інститут інформаційних технологій»; засіб криптографічного захисту інформації «SecureToken-337К» виробництва ТОВ «Автор»; засіб криптографічного захисту інформації «SecureToken-337М» виробництва ТОВ «Автор»; засіб криптографічного захисту інформації «CryptoCard-337» виробництва ТОВ «Автор» [61].

Таким чином, визначення протидії загрозам безпеки в інформаційних системах органів публічного управління, становить комплексну проблему, для вирішення якої необхідно поєднання заходів на законодавчому, адміністративному, процедурному і програмно-технічному рівнях інформаційної безпеки здійснення реєстраційних процедур. Відсутність

дієвого механізму захисту системи електронного врядування від небезпек в інформаційному просторі; забезпечення підготовки якісного кадрового складу систему публічного управління у сфері забезпечення інформаційної безпеки, - це основні проблеми забезпечення інформаційної безпеки системи публічного управління при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері.

3.2. Удосконалення організації адміністративних процедур в реєстраційній сфері в контексті імплементації європейського досвіду

У дослідженні будь-якої наукової проблеми важливе значення надається методології, яка являє собою систему принципів і способів організації й побудови теоретичної і практичної діяльності. Дослідження досвіду правового регулювання адміністративних процедур побудоване на застосуванні традиційних методів, розгорнутого аналізу вихідних даних концептуального науково-теоретичного характеру, досвіду іноземних правових систем.

За допомогою порівняльно-правового методу можливо проаналізувати законодавство зарубіжних держав, що належать до різних правових систем, в частині правового регулювання адміністративних процедур, визначено загальні тенденції розвитку відповідних положень, зроблено відповідні пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України.

Порівняльний метод визначається також як спосіб визначення невідомого шляхом порівняння з відомим або метод з'ясування (виявлення) якостей і особливостей явища шляхом порівняння з іншими його особливостями або особливостями іншого явища; спосіб встановлення закономірностей шляхом порівняння об'єктів у різний час.

Необхідність та важливість компаративіського методу зумовлюється тим, що між існуючими у світі правовими системами постійно

спостерігаються такі процеси, як взаємопроникнення, наслідування, взаємний вплив, гармонізація, уніфікація. Інтенсивність цих процесів зумовлюється належністю певної правової системи до одного й того ж типу чи до різних типів права. Ще з давніх давен склалося підґрунтя для проведення порівняльних досліджень права, звичаїв, традицій різних народів [14].

Звертаючись до досвіду європейських країн, слід зазначити, що обов'язковість та порядок проходження державної реєстрації, наприклад, питання внесення до державного торгового реєстру осіб, які бажають займатися комерційною діяльністю, передбачено на законодавчому рівні. Сам термін «реєстр», як правило, пов'язується не стільки зі здійсненням торговельної діяльності, а скоріше є синонімом терміна «комерційний». Тому до реєстру записують усіх суб'єктів господарювання (фізичних та юридичних осіб) незалежно від виду діяльності. При цьому на відміну від реєстрації як платника податків реєстрація в торгових реєстрах не є обов'язковою для всіх видів підприємств.

Наприклад, у Болгарії реєстрацію актів з речових прав на нерухоме майно провадить нотаріус. Право власності на майно при цьому виникає з моменту внесення відповідного запису до державного реєстру. Так, нотаріус зобов'язаний здійснити реєстрацію незалежно від наявності заяви від заінтересованої особи. Нотаріус реєструє акти, на підставі яких виникають майнові правовідносини щодо об'єкта нерухомості. Запис про такі акти вчинюється у реєстрових книгах, які є підшивкою актів, що визначають правовий режим нерухомого майна. Відомості про здійснений запис носять відкритий характер і можуть надаватись заінтересованим особам як усно, так і письмово у формі відповідних довідок [43].

За реєстраційним законодавством Республіки Білорусь спеціально уповноваженим органом управління у галузі державної реєстрації нерухомого майна, прав на нього і операцій з ним є Комітет із земельних ресурсів, геодезії і картографії при Раді Міністрів Республіки Білорусь,

Науково-виробниче державне республіканське унітарне підприємство «Національне кадастрове агентство» цього Комітету є республіканською організацією з ведення державної реєстрації нерухомого майна, прав на нього та правочинів з ним [45].

У Республіці Польща реєстраційні провадження у справах реєстрації прав на нерухоме майно віднесено до компетенції місцевих судів. Покладання обов'язку провадити реєстраційні справи судами є запозиченням німецького досвіду. У Польщі також діє принцип: *без реєстрації немає права*. Більше того, ухилення або невчасне виконання обов'язку правонабувача звернутись до суду з реєстрацією набутого речового права передбачає за польським законодавством про проступки відповідальність у вигляді штрафу [102, с. 104].

Провадження у справах про притягнення осіб до відповідальності за цей вид протиправної поведінки здійснюється судами, вони ж виносять у цих справах рішення, застосовуючи до порушника накладення стягнення. Звертає на себе увагу цікаве правило в польському реєстраційному законодавстві: після укладення нотаріально засвідченого правочину, особливості якого полягають у тому, що нотаріус засвідчує не правочин, а підписи, які ставлять на ньому особи, він зобов'язаний у семиденний строк з дня здійснення акту, що стосується нерухомості, відправити виписку з реєстрової нотаріальної книги до суду за місцем знаходження нерухомого майна для внесення судовим реєстратором запису поземельну книгу [102, с. 105].

Публічний реєстр – це реєстр, список, база даних, яка використовуються для виконання публічних завдань, що проводяться державним органом на підставі окремих статутних положень (визначення поняття на підставі закону про комп'ютеризацію суб'єктів, що виконують державні завдання від 17 лютого 2005 р. [103]. Перелік реєстрів (у тому числі державних) зберігається в Національному реєстрі телеінформаційних систем та державних реєстрів (реєстр реєстрів), який з 17 червня 2010 р. здійснює Департамент інформації Міністерства внутрішніх справ і адміністрації.

Публічні реєстри, як система інформації про осіб, об'єкти майнових прав або правах та станах, мають відповідати у Польщі таким:

створюються на основі вимог нормативно-правових актів (нормативні акти, принаймні, передбачають її створення),

ведення реєстру відбувається виключно реєстраційним органом публічних повноважень,

прийняття, консолідація, а потім розкриття інформації, зазначеної в ній, як правило, шляхом ухвалення рішення,

ведення реєстру та розкриття даних, що містяться в ньому, має юридичні наслідки як для особи, інтересів якої стосується реєстраційний запис, так і для органу,

завжди є публічним.

Порядок, обсяг і режим обміну даними, зібраними в публічному реєстрі, визначені Постановою Ради Міністрів від 27 вересня 2005 р. (Законодавчий журнал 2005 р. № 205, п. 1692) [104].

Наприклад, Реєстр земельних ділянок та будівель – це геодезична база даних, державний реєстр чисельних та описових даних про землю, будівлі та приміщення, а також дані про власників нерухомості (а за відсутності даних про орендодавців, дані фізичних та юридичних осіб, які володіють цими об'єктами нерухомості, зазначені в Постанові міністра регіонального розвитку та будівництва з 29 березня 2001 року на реєстрацію земельних ділянок і будівель [104].

У Чехії завдяки обранню курсу на розвиток малого і середнього бізнесу та його підтримку в період формування ринкової економіки на початку 1990-х рр., а також під час подолання кризи 1997 р. Процедура державної реєстрації була спрощена. Після приєднання до ЄС Чехія була вимушена внести зміни до багатьох нормативних актів у сфері підприємництва, зокрема і щодо легалізації діяльності суб'єктів господарювання. Процедура реєстрації залишилась досить простою, тому що тут працює багато невеликих підприємців, які займаються обслуговуванням туристів. Для здійснення будь-

якого виду підприємництва суб'єкт повинен бути внесений до реєстру підприємців.

Особливості існують щодо здійснення певних видів діяльності: вільної (торгівля, виробництво, надання послуг – ремонт, транспортування, посередницька діяльність тощо), професійної/ремісничої (перукарські та косметичні послуги, діяльність підприємств харчування, ювелірні роботи, масаж та солярій, догляд за дітьми до 3 років тощо) або спеціальної (концесії – виготовлення стоматологічних протезів, послуги таксі, оцінка майна тощо). Для вільного виду діяльності існує єдина ліцензія, для професійного – необхідно надати підтвердження відповідної кваліфікації, для здійснення концесійного виду діяльності необхідно отримати дозвіл відповідного галузевого міністерства [57].

Водночас, реєстрація у Чехії нерухомості та пов'язаних з нею речових прав здійснюється місцевими органами кадастру, які входять до Чеського управління геодезії та картографії.

Загальне правило виникнення речового права на нерухоме майно також присутнє у чеському реєстраційному та цивільному законодавстві. Реєстрація речових прав на нерухомість здійснюється в кількох формах: шляхом внесення запису в реєстрову книгу або відмітки чи примітки, для кожної з яких законом передбачено спеціальний порядок здійснення. При цьому право власності та інші речові права на нерухоме майно реєструються тільки у формі внесення запису, накладення обмеження чи обтяження на речове право, а також їх зняття вноситься до реєстрової книги як примітка.

Згідно з чеським законодавством рішення реєстраційного органу про відмову здійснити державну реєстрацію речових прав можна оскаржити у вищому органі – Чеському управлінні ведення кадастру. Таке право передбачене і українським реєстраційним законодавством, на відміну від російського, згідно з яким оскарження реєстраційних дій чи бездіяльності органів юстиції (відповідно до російського законодавства реєстрацію

нерухомого майна та правочинів з ним покладено на органи юстиції) здійснюється виключно в судовому порядку.

Звернемо увагу на встановлення у Чехії відповідальності за правопорушення в галузі ведення кадастру. Законодавець передбачив відповідальність виключно у вигляді штрафів за порушення строків внесення інформації до кадастрових записів, неповідомлення заявнику інформації на запит щодо реєстрових записів на майно, за надання недостовірної інформації, яка стосується нерухомості.

Головним джерелом інформації про будь-яку нерухомість у Чехії є кадастр (Katastr nemovitosti') – комп'ютерна система, де зареєстровані всі земельні ділянки, будинки, квартири, нежилі приміщення (у тому числі й недобудовані), їхні геометричні розміри, площа й місцезнаходження. У кадастрі зазначено права власності й інші майнові права, зафіксовано особисті дані власників і співвласників. В управлінні кадастром будь-яка особа може одержати виписку з інформацією про об'єкт нерухомості, що її цікавить, сплативши при цьому гербовий збір –100 чеських крон [44].

В Естонії необхідні для реєстрації документи подаються секретарю відділу Комерційного реєстра. Термін розгляду документів у реєстрі – 15 днів, протягом 10 днів про прийняте рішення сповіщають підприємця. Заяву про внесення до реєстру та додатки до нього можливо надавати і в електронному вигляді. Заява про внесення запису при цьому повинна бути завірена нотаріально або передана електронними каналами. Заяви з цифровим підписом особи прирівнюються до документів нотаріально завірених, але якщо договір або інша дія повинна бути нотаріально завіреною, то його не можна замінити документом з цифровим підписом, суду треба надати нотаріально засвідчену електронну копію. При Комерційному реєстрі ведеться єдиний перелік найменувань підприємств (Nimekorraldaja), тому під час оформлення засновницьких документів можливо направити запит та перевірити унікальність свого найменування через інтернет-адресу.

За допомогою відкритого на початку 2007 р. порталу Комерційного реєстру можливо заснувати фірму через мережу Інтернет. Цей портал бере на себе роботу нотаріуса та дає особі можливість зекономити час та прийняти рішення. Обов'язковими умовами є необхідність мати ID-карту, PIN-калькулятор та достатню суму для сплати засновницького капіталу та державного мита. При цьому звичайна процедура займе 24 години, а спрощена, за умови що на документах є цифровий електронний підпис – 2 години [48].

У сучасній Німеччині поземельна книга ведеться земельним судом за місцем знаходження об'єкта нерухомості. При описі земельних ділянок та інших об'єктів нерухомості, розміщених на них, використовуються дані, надані кадастровою службою: межі ділянки, вид використання (забудована площа, вільна земля), місцезнаходження (адреса), розміри. Поземельна книга складається вона з трьох розділів: I розділ - записи про право власності; II розділ - записи про обтяження, за винятком записів про іпотеку і земельному боргу; III розділ - записи про іпотеку і земельний борг. Також в Поземельній книзі існують розділи з записами про правовласників. Заповнюється Поземельна книга виключно в електронному вигляді, і після внесення запису до Поземельної книги та проставлення електронного підпису реєстратора запис відправляється в Дрезден, де знаходиться сервер електронної Поземельної книги, і з Дрездена через певний час (як правило, від 10 хвилин до 1 години) приходять підтвердження про внесення запису до Поземельної книги. З 1995 року почали створювати електронну версію Поземельної книги, її останній лист був відсканований в березні 2002 року, всього було відскановано 1 600 000 аркушів Поземельної книги [49].

Реєстрація в поземельній книзі можлива на підставі заяви однієї із сторін правочину (у цьому випадку другу сторону представляє нотаріус) або спільної заяви. До заяви додається нотаріально посвідчений дозвіл на проведення реєстрації від особи, чії права зачіпає реєстрація, а також додаткова заява від правовідчужувача і правонабувача про передачу права

власності. Окрім перерахованих документів, під час передачі земельної ділянки необхідно надати оригінальну довідку фінансової служби, яка підтверджує сплату податку за придбання земельної ділянки, і посвідчення територіальної громади про невикористання права переважного придбання.

Перелік документів, необхідних для реєстрації речового права у Німеччині, досить короткий. Навіть договір купівлі-продажу особі, яка здійснює реєстрацію речового права на нерухоме майно, надавати не потрібно, оскільки за німецьким законодавством для передачі прав власності він не є істотним. Це пояснюється тим, що при здійсненні правочину значну вагу має нотаріус. Після перевірки документів уповноважена особа земельного суду проводить реєстрацію речових прав у поземельній книзі. Зауважимо, що кандидат на посаду реєстратора речових прав земельного суду у ФРН не обов'язково повинен мати юридичну освіту. Згідно із фактом реєстрації обом сторонам правочину надсилається повідомлення. У випадку, коли оплата за новопридбаний об'єкт нерухомості покупцем ще не здійснена, можливий попередній запис про передачу права власності на користь покупця. Це гарантує його права на придбання об'єкта нерухомості [28, с. 107].

Отже, європейський досвід дає підстави вважати, що для ефективного захисту прав на нерухомість як приватних власників, так і держави необхідно створити єдину формальну реєстраційну систему. Вона гарантуватиме надійність і гласність цивільного обороту нерухомості. Динамічність процедури реєстрації у Німеччині може слугувати прикладом для наслідування, як і централізована система збереження даних.

Запропоновані автором заходи удосконалення організації адміністративних процедур в реєстраційній сфері в контексті імплементації європейського досвіду систематизовано у табл.3.3

Таблиця 3.3

Удосконалення організації адміністративних процедур в реєстраційній сфері в контексті імплементації європейського досвіду

Пропозиція	Сутність
створення єдиної публічно-правової реєстраційної системи	створення багатоканальної модульної системи у якій будуть зведені точки доступу до всіх реєстрів (створення Реєстру реєстрів)
розробка уніфікованих вимог до реєстрів та їх адміністраторів	уніфікація має торкнутися як правил ведення реєстрів так і форм доступу до них та пошуку інформації (отримання відповіді)
визначення відповідального органу державної влади за ведення реєстрів	доручення ведення реєстру виключно реєстраційним органом публічних повноважень

Примітка: складено автором

Європейський досвід дає підстави вважати, що для ефективного реєстраційної діяльності необхідно створити єдину публічно-правову реєстраційну систему. Для цього необхідно сформувані уніфіковані вимоги до реєстрів та їх адміністраторів, створити «реєстр реєстрів», доручити ведення реєстру виключно реєстраційним органом публічних повноважень, а консолідацію та розкриття інформації, внесеної до реєстрів, здійснювати через прийняття відповідного рішення.

Процес гармонізації вітчизняного законодавства з європейським спрямований на утворення єдиної інтегрованої системи публічних електронних реєстрів, визначення уніфікованої інституціональної структури функціонування публічних електронних реєстрів та єдиних вимог до їх створення, ведення, взаємодії, адміністрування, модернізації, реорганізації та ліквідації, а також до створення реєстрової інформації та її використання у інших інформаційних системах, при здійсненні дозвільної та іншої управлінської діяльності, наданні адміністративних послуг.

Водночас, проекту Закону України «Про публічні електронні реєстри» наведено іншу пропозицію щодо поділу реєстрів.

Систему реєстрів складають:

- 1) базові державні реєстри;
- 2) інші державні реєстри;
- 3) комунальні реєстри;
- 4) визначені законом реєстри саморегульованих організацій;
- 5) Реєстр реєстрів.

До базових державних реєстрів належать державні реєстри, держателями яких є центральні органи виконавчої влади, та які містять інформацію про фізичних осіб та їх об'єднання, юридичних осіб, землі та земельні ділянки із розташованими на них об'єктами нерухомого майна.

Відповідно можна запропонувати власне бачення редакції ст. 6 проекту Закону України «Про публічні електронні реєстри» (рис.3.1).

Рис.3.1. Пропозиції редакції ст. 6 проекту Закону України «Про публічні електронні реєстри»

Примітка: запропоновано автором

Протидії загрозам безпеки в інформаційних системах органів публічного управління, становить комплексну проблему, для вирішення якої необхідно поєднання заходів на законодавчому, адміністративному,

процедурному і програмно-технічного рівнів. Важливим при цьому є чітке розуміння учасників реєстраційних відносин.

Досить цікаву класифікацію суб'єктів надає проект Закону України «Про публічні електронні реєстри». До числа суб'єктів здійснення адміністративних процедур в реєстраційній сфері він відносить: «акредитований суб'єкт», «користувач реєстрової інформації», «отримувач реєстрової інформації», «посередник», «постачальник реєстрової інформації», «створювач реєстрової інформації» та «правоволоділець» (табл.3.4). Таблиця 3.4

Класифікація суб'єктів реєстраційної діяльності у проекті Закону України «Про публічні електронні реєстри» з пропозиціями внесення змін

Назва суб'єктів реєстраційної діяльності	Характеристика суб'єктів реєстраційної діяльності	Значення
1	2	3
Акредитований суб'єкт	юридична особа публічного або приватного права, фізична особа-підприємець, фізична особа, що здійснює незалежну професійну діяльність, або саморегульована організація, які у випадках та обсязі, визначених законом, здійснюють ведення публічних електронних реєстрів. <i>Пропозиція внесення змін до редакції статті</i> юридична особа публічного або приватного права, фізична особа-підприємець, фізична особа, що здійснює незалежну професійну діяльність, або громадська організація, які у випадках та обсязі, визначених законом, здійснюють ведення публічних електронних реєстрів.	Відповідає змісту законодавства України, яке не оперує категорією саморегульована організація
Користувач реєстрової інформації	фізична або юридична особа, громадське формування, що користується реєстровою інформацією у порядку загального доступу, спеціального доступу та/або електронної інформаційної взаємодії між публічними електронними реєстрами. <i>Пропозиція внесення змін до редакції статті</i> фізична або юридична особа, громадська організація, політична партія, орган державної влади або місцевого самоврядування , що користується реєстровою інформацією у порядку загального доступу,	Включає більш широке коло учасників відносин у сфері реєстраційної діяльності

	спеціального доступу та/або електронної інформаційної взаємодії між публічними електронними реєстрами	
Отримувач реєстрової інформації	користувач, який відповідно до закону має право на отримання реєстрової інформації, яка є об'єктом електронної інформаційної взаємодії публічних електронних реєстрів.	-

Продовж.табл.3.3

1	2	3
Посередник	користувач, який у випадках та обсязі, визначених законом, за яким створено публічний електронний реєстр, надає іншим користувачам доступ до обміну реєстровою інформацією відповідного публічного електронного реєстру через власну інформаційну або інформаційно-телекомунікаційну систему.	-
Постачальник реєстрової інформації	держатель публічного електронного реєстру, який відповідно до закону надає реєстрову інформацію, яка є об'єктом електронної інформаційної взаємодії публічних електронних реєстрів. <i>Пропозиція внесення змін до редакції статті</i> держатель державного електронного реєстру, електронного реєстру органів місцевого самоврядування який відповідно до закону надає реєстрову інформацію, яка є об'єктом електронної інформаційної взаємодії публічних електронних реєстрів.	Така редакція враховує прийнятий у Конституції України поділ органів влади
Створювач реєстрової інформації	особа, яка в межах визначених законом повноважень створює інформацію про об'єкт реєстру для її внесення до відповідного реєстру.	-
Правоволоділець	особа, яка є об'єктом одного з базових державних реєстрів, та має певні правові та майнові статуси, речі, права на них та на інші об'єкти публічних електронних реєстрів <i>Пропозиція внесення змін до редакції статті</i> особа, яка є об'єктом одного з базових державних реєстрів, та має певні правові та майнові статуси, речі, права на них та на інші об'єкти публічних електронних реєстрів	Таке формулювання сприяє уніфікації категорії пов'язаної з державними реєстрами

Примітка: зміни і доповнення запропоновані автором.

Таким чином, чітке визначення суб'єктів реєстраційної діяльності у проекті Закону України «Про публічні електронні реєстри» сприятиме усуненню конфліктних ситуацій пов'язаних з доступом та використанням до публічних реєстрів.

Аналіз європейського досвіду дає підстави вважати, що публічні реєстри, як система інформації про осіб, об'єкти майнових прав або правах та станах, мають відповідати таким вимогам: створюються на основі вимог нормативно-правових актів (нормативні акти, принаймні, передбачають її створення), ведення реєстру відбувається виключно реєстраційним органом публічних повноважень, прийняття, консолідація, а потім розкриття інформації, зазначеної в ній, як правило, шляхом ухвалення рішення, ведення реєстру та розкриття даних, що містяться в ньому, має юридичні наслідки як для особи, інтересів якої стосується реєстраційний запис, так і для органу, завжди є публічним. Також, особливо нагальним стає формування уніфіковані вимоги до реєстрів та їх адміністраторів, та створення «реєстру реєстрів», що реалізується сьогодні в Україні через поданий на розгляд до ВРУ законопроект «Про публічні електронні реєстри».

ВИСНОВКИ

Магістерська робота присвячена теоретичному узагальненню та розробці заходів удосконалення організації адміністративних процедур в реєстраційній сфері. За результатами проведеного дослідження сформульовано такі основні висновки:

1. Таким чином, інститут реєстрації в системі публічного управління – це врегульована адміністративно-процедурними нормами діяльність органів виконавчої влади і місцевого самоврядування щодо проведення державної реєстрації відповідних об'єктів, внаслідок чого вони набувають статусу офіційно визнаних. При цьому, наявність чіткого нормативного регулювання реєстраційного провадження в цілому та конкретних стадій та елементів його здійснення зокрема, дозволить на належному рівні забезпечити права та інтереси осіб, що реалізуються в рамках цього провадження.

2. Адміністративні процедури в реєстраційній сфері – це система публічно-правових відносин окремий вид адміністративних процедур, порядок надання яких регламентований адміністративним законодавством України, здійснюваних за зверненням фізичної або юридичної особи органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування, до компетенції яких належать функції надання адміністративних послуг шляхом використання своїх владних повноважень, в результаті чого приймається здійснюється реєстрація, підтверджена свідоцтвом державного зразка.

3. Суб'єктами реєстраційної діяльності є органи управління (публічна адміністрація), які наділені владними повноваженнями та мають різний правовий статус, діяльність яких спрямована на задоволення загального публічного інтересу у сфері реєстрації, яких можна розділити на дві групи: суб'єкти, які виконують функції щодо ведення реєстраційної діяльності, - це наділені владними повноваженнями посадові особи реєстраційного органу,

участь яких у провадженні є обов'язковою, оскільки без них проведення державної реєстрації неможливе та суб'єкти, що беруть участь у провадженні з метою реалізації своїх прав і законних інтересів - це юридичні і фізичні особи, які виступають ініціаторами реєстраційного провадження та повинні відповідати загальним вимогам щодо наділення правосуб'єктністю для участі у певних видах правовідносин.

4. Практичні аспекти організації та здійснення окремих адміністративних процедур в реєстраційній сфері охоплюють питання порядку здійснення реєстраційних процедур, визначених адміністративно-правовими нормами; здійснення реєстраційних процедур виключно органами публічної адміністрації та їх структурними підрозділами; реєстраційні процедури є процедурами прийняття юридичних актів; реєстраційні процедури здійснюються з метою: офіційного визнання законності: правових актів; дій юридичних осіб; дій фізичних осіб; підтвердження з боку держави правового статусу суб'єктів; наділення суб'єктів правами або обов'язками; фіксації юридичних фактів; встановлення певних правових відносин та на основі неухильного дотримання охорони прав на персональні дані.

5. Можна сформулювати наступні пропозиції організації інформаційного захисту при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері. По-перше, це поєднання заходів на законодавчому, адміністративному, процедурному і програмно-технічному рівнів інформаційної безпеки здійснення реєстраційних процедур. Відсутність дієвого механізму захисту системи електронного врядування від небезпек в інформаційному просторі; забезпечення підготовки якісного кадрового складу систему публічного управління у сфері забезпечення інформаційної безпеки, - це основні проблеми забезпечення інформаційної безпеки системи публічного управління при здійсненні адміністративних процедур в реєстраційній сфері.

6. Національна правова система передбачає широкі можливості для заінтересованих осіб, до застосування юрисдикційних способів захисту прав

учасників правовідносин у реєстраційній сфері через механізми адміністративного та судового оскарження дій держреєстратора. Практика застосування судового та адміністративно-правового оскарження дій державного реєстратора адміністративного та судового оскарження дій держреєстратора доводить доцільність поєднання цих двох способів. Також досі залишається не зрозумілим до якої ж виду судової юрисдикції відноситься такого роду спори, адже підставою позову, а отже й дослідженню підлягають виключно владні, управлінські рішення та дії нотаріуса-держреєстратора, однак вони в будь-якому випадку стосуються майнового інтересу і обов'язково будуть впливати на майнові права тієї особи, щодо якої ці реєстраційні дії буде скасовано. Отже, поки що немає єдиної практики з приводу підвідомчості такого виду спорів судам загальної юрисдикції.

Дослідження європейського досвіду у організації реєстраційної сфери дає підстави вважати, що державні реєстри, мають відповідати таким вимогам: створюються на основі вимог нормативно-правових актів (нормативні акти, принаймні, передбачають її створення). Також ведення реєстру відбувається виключно реєстраційним органом публічних повноважень і завершується шляхом ухвалення управлінського рішення. Також, у контексті гармонізації особливо нагальним стає формування уніфіковані вимоги до реєстрів та їх адміністраторів, та створення «реєстру реєстрів», що реалізується сьогодні в Україні через поданий на розгляд до ВРУ законопроект «Про публічні електронні реєстри».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В.Б. Оцінка питання методології сучасної адміністративно-правової доктрини України (аналітичний огляд цікавого і корисного) / В.Б. Авер'янов // Право України. – 2005. – № 1. – С. 26–29.
2. Агафонов С.И. Понятие административной процедуры и концепции законодательного регулирования административных процедур в зарубежных государствах / С.И.Агафонов // Право и жизнь. – 2006. – № 101. – С. 264-268.
3. Административное право: Учебник /Под ред. Л.Л. Попова. -М.: Юристь, 2002. – 699 с.
4. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П.Тимошук. – К.: Факт, 2003. – 496 с.
5. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. – К.: Юридична думка, 2004. – Т. 1. – 584 с.
6. Адміністративно-процедурний кодекс України: Проект, внесений Ю. В. Тимошенко та Кабінетом Міністрів України, зареєстрований за № 2789 від 18 липня 2008 року // Офіційний веб-портал Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=33073.
7. Актуальные проблемы административного права : ученик / М.В.Костенников [и др.]. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 383 с.
8. Алексеев С. С. Общая теория права / С. С. Алексеев. – Т. 2. – М. : Юридическая литература. – 1982. – 359 с., с. 100
9. Алексеев С.С. Теория государства и права: учеб. Для вузов / С.С. Алексеев, С.И. Архипов, Г.В. Игнатенко. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Норма, 2004. – 484 с.

10. Андрійко О. Ф. До питання еволюції адміністративного права та предмета адміністративно-правового регулювання / Сучасна адміністративно-правова доктрина захисту прав людини : тези доп. та наук. повідомл. учасн. наук.-практ. конф., м. Харків, 17–18 квіт. 2015 року. – Х. : Право, 2015. – С.9–13.

11. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: учебник / Г.В.Атаманчук. – 4-е изд., стер. – М.: Издательство “Омега-Л”, 2014. – 525 с

12. Бачило И.Л. Институты административного права /И.Л. Бачило // Государство и право. – 1999. – № 10. – С. 17–19.

13. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І. Філософія права: Словник. – К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. – 408 с.

14. Бигич О.Л. Порівняльне правознавство: природа та функції // Правова держава. Щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Вип.11.- К.: Вид. Дім “Юридична книга”, 2000. - С.535-545.

15. Бойко І. В. До питання трансформації поглядів на предмет адміністративного права / Бойко І. В. // Сучасна адміністративно-правова доктрина захисту прав людини : тези доп. та наук. повідомл. учасн. наук.–практ. конф., м. Харків, 17–18 квіт. 2015 року. – Х. : Право, 2015. – С.115.

16. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [Текст] / [укладачі: В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв та ін.; кер. проекту та голов. ред. В. Т. Бусел]. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

17. Галіцина Н. В. Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу [Текст] / Н. В. Галіцина // Форум права: Науковий журнал / [ред. колегія: О. М. Головка (голов.ред.), І. В. Зозуля (відп. секретар), А. Ф. Волобуєв та ін.]. – 2010. – ґ 4. – С. 163-177.

18. Горшенев В.М. Способы и организационные формы правового регулирования в социалистическом обществе /В.М. Горшенев. – М.: Юридическая литература, 1972. – 256 с.

19. Грінчак Т.Ю. Інформаційне завтра: яким йому бути? Мультиверсум. Філософський альманах. 2006. № 52.
20. Гурковський М. П. Реєстраційна діяльність публічної адміністрації: організаційно-правовий аспект: монографія / М. П. Гурковський. – Львів: ЛьвДУВС, 2012. – 204 с.
21. Державне підприємство «Національні інформаційні системи». URL. <https://nais.gov.ua/>
22. Добров А.Н. Институт регистрации в административном праве / А.Н. Добров. – М.: Моск. ун-т Министерства внутренних дел Российской Федерации, 2005. – 177 с.
23. Журенок Т. В. Легалізація як загальнотеоретична категорія [Текст] / Т. В. Журенок //Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць / [ред. кол.: С. В. Ківалов (голов. ред.),В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін та ін.]; відп. за вип. В. М. Дрьомін. – Одеса:Юридична література, 2012. – Вип. 63. – С. 79-85.
24. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. – Харків: Право, 2009. – 584 с., с. 336], [Кельман М. С. Загальна теорія держави і права: Підручник / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. — К.: Кондор, 2006. — 477 с., с. 296], [Волинка К. Г. Теорія держави і права: Навч. посіб. / К. Г. Волинка — К.: МАУП, 2003. — 240 с., с. 154-155
25. Иоффе О. С. Избранные труды по гражданскому праву: Из истории цивилистической мысли. Гражданское правоотношение. Критика теории «хозяйственного права» / О. С. Иоффе. [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://civil.consultant.ru/elib/books/3/page_50.html
26. Иоффе О. С., Вопросы теории права / О. С. Иоффе, М. Д. Шаргородский. – М. : Госюриздат. – 1961. – 381 с., с. 201
27. Качура О.А. Поняття адміністративних процедур державної реєстрації / О. А. Качура // Вісник Національного технічного університету

України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. - 2014. - № 1. - С. 101-107.

28. Кирсанов А.Р. Административно-правовое регулирование регистрационной деятельности в сфере недвижимости: дис. ...канд. юрид. наук: спец. 12.00.14 «Административное право, финансовое право, теория управления» [Электронный ресурс] / А.Р. Кирсанов. – М., 2003. – 223 с. Режим доступа: [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.lawlibrary.ru/disser/2014673.html>.

29. Класифікація // Юридична енциклопедія : [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. — К. : Українська енциклопедія, 2001. — Т. 3 : К — М. — 792 с. : іл

30. Коваль Л. В. Адміністративне право [Текст]: [курс лекцій] / Л. В. Коваль. – [3-є вид.]. – К.: Вентурі, 1998. – 208 с.

31. Ковальова М. В. Особливості адміністративно-правового режиму державної реєстрації суб'єктів господарювання / М. В. Ковальова // Форум права. — 2014. — № 1. — С. 243—247 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FPindex.htm_2014_1_43.pdf

32. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон від 06 липня 2005 р. № 2747-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2747-15>

33. Криворучко І. В. Правове закріплення принципів адміністративної процедури в Україні: стан, перспективи / І. В. Криворучко // Інвестиції: практика та досвід : наук.-практ. журн. – 2017. – № 14. – С. 116-121.

34. Криворучко І.В. Класифікація принципів адміністративної процедури та її застосування наукою державного управління / І.В.Криворучко // Наук. вісн. Акад. муніцип. упр. : зб. наук. пр. Серія “Управління” / за заг. ред. О.І.Дачія. – К. : АМУ, 2016. – Вип. 1. – С. 64-74.

35. Кузьменко О.В. Гносеологічна природа реєстраційного провадження / О.В. Кузьменко // Форум права. – 2006. – № 2. – С.88-93.

36. Лагода О. С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / О. С. Лагода; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2007. – 21 с.

37. Лазарев И.М. Административные процедуры в сфере взаимоотношений граждан и их организаций с органами исполнительной власти в Российской Федерации / И.М. Лазарев. –М., 2002. – С. 17.

38. Лихачов С.В. Дозвільне провадження в адміністративному процесі: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 /НУВС. -Х., 2001. -177 с.

39. Лур'є С.Безпечність використання електронного цифрового підпису. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://investgazeta.ua/blogs/bezpechnist-vikoristannya-elektronного-tsifrovogo-pidpisu>

40. Митний кодекс: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 10.11. 2018).

41. Михайлишин В. Організаційно-правові аспекти надання адміністративних послуг виконавчими органами місцевих рад/ В.Михайлишин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dbuara.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03%286%29/10mvdomr.pdf

42. Мовчан Д.В. Реєстраційне провадження в діяльності органів виконавчої влади: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Д.В. Мовчан; Харків, 2013. – 181 с.

43. Недвижимость Болгарии: юридические аспекты покупки в собственность. Автор неизвестный [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.bcprofi.ru/community/publications/detail.php?ID=3855>.

44. Нерухомість в Чехії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://interesting.in.ua/nerухomist-v-chexi>. – Назва з екрану.

45. О создании системы государственных организаций по государственной регистрации недвижимого имущества, прав на него и

сделок с ним: Указ Президента Республики Беларусь от 10 декабря 2002 г. № 603 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.levonevsNi.net/pravo/razdel1/num4/1d4209.html>.

46. Панькова З.Л. Правове положення органів, які здійснюють надання адміністративних послуг в сфері економіки в // Фаховий науково-виробничий журнал «Держава та регіони. Серія: Право». Запоріжжя, 2017, № 1(55), С.69 – 72.

47. Питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції: Постанова КМУ від 21 січня 2015 р. № 17. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/17-2015-%D0%BF>

48. Полезная информация для предпринимателя. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.web.narva.ee/files/Predprinimatel_kniga.pdf.

49. Положение о поземельных книгах в Германии [Текст] / пер. с нем. М. В. Силайчева. //Административное и финансовое право. Том 2. М.: Центр публично-правовых исследований. 2007. С. 356 – 412.

50. Положення про порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2001 р. № 412. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: (втратило чинність)

51. Порядку використання електронних довірчих послуг в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях державної форми власності: Постанова КМУ від 19 вересня 2018 року № 749. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/749-2018-%D0%BF>

52. Порядок надання ідентифікаторів доступу до Єдиних та Державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції України,: Наказ Міністерства юстиції України 15.12.2015 № 2586/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15 грудня 2015 р. за № 1568/28013 (зі змінами).

[Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1568-15#n21>

53. Порядок надання послуг електронного цифрового підпису фізичним особам, фізичним особам-підприємцям та юридичним особам на договірних засадах: Наказ Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» №03 від «04» січня 2017 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.uipv.org/i_upload/file/Poriadok-nadannia-poslug-ЕСР-2017--.pdf

54. Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону від 30.05.2012 Наказ Міністерства фінансів України № 648. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1034-12>

55. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про публічні електронні реєстри». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH6MY00A.htm.

56. Правила адміністративної процедури і юрисдикція адміністративних судів у Федеративній Республіці Німеччині // Матеріали семінару “Стан та перспективи розвитку адміністративного права: законодавство, наука, освіта”. Ч. 2 – Німеччина та Республіка Польща. – Львів (12-13 жовтня 2001 р.) – 59 с.

57. Правовая основа предпринимательской деятельности в Чехии. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.firmacz.ru/info/podnikani.htm.

58. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>

59. Про адміністративну процедуру: Закон України. Проект № 9456 від 28.12.2018 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65307

60. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2001 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
61. Про використання захищених носіїв особистих ключів в інформаційних системах. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://ca.informjust.ua/partnership_znok
62. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 1 липня 2010 року 2398-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>
63. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 року № 1952-IV (в редакції Закону України від 11 лютого 2010 року 1878-VI). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>
64. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15/paran174>
65. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/public-info/access>
66. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 № 852-IV. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: zakon5.rada.gov.ua/laws/show/852-15
67. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>
68. Про затвердження Порядку використання і здійснення контролю за дотриманням прав на об'єкти інтелектуальної власності в процесі виробництва, експорту та імпорту дисків для лазерних систем зчитування: Постанова КМУ від 7 вересня 2001 р. № 1149. [Електронний ресурс]. - Режим

доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/rada/show/1149-2001-%D0%BF> (втрата чинності)

69. Про затвердження Порядку здійснення контролю у сфері державної реєстрації: Постанова КМУ від 21 грудня 2016 р. № 990. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249617674>

70. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_06_01/T102297.html

71. Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних: Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 1995 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_242.

72. Про підприємництво: Закон України 7 лютого 1991 року N 698-XII. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12>

73. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3691-XII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12>

74. Про публічні електронні реєстри: Проекту Закону України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH6MY00A.htm

75. Про реалізацію експериментального проекту у сферах державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань: Постанови КМУ від 24 жовтня 2018 р. № 860. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-realizaciyu-eksperimentalnogo-proektu-u-sferah-derzhavnoyi-reyestraciyi-rechovih-prav-na-neruhome-majno-ta-yih-obtyazhen-i-derzhavnoyi-reyestraciyi-yuridichnih-osib-fizichnih-osib-pidpriyemciv-ta-gromadskih-formuvan>

76. Пухтецька А.А. Європейські принципи адміністративного права: Монографія / За заг. ред. д.ю.н., професора В.Б.Авер'янова. Вид. друге, доопрац. і доповн. – К.: Логос, 2014. – 237 с.
77. Савченко С.С. Реєстраційні процедури в діяльності органів внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07 / С.С. Савченко. Київ, 2012. – 18 с.
78. Савченко Сергій Сергійович. Реєстраційні процедури в діяльності органів внутрішніх справ.- Дисертація канд. юрид. наук: 12.00.07, Відкр. міжнар. ун-т розв. людини "Україна". - К., 2012.- 180 с.
79. Система // Философский словарь [Под ред. И.Т.Фролова]. – М.: Политиздат, 1986. – С.427-428.
80. Скакун О.Ф. Теорія держави і права(Енциклопедичний курс) : підручник / О.Ф. Скакун. – Харків: Еспада, 2006. – 776 с., с. 525
81. Словарь иностранных слов [Текст] / [А. Я. Абрамович, Г. А. Афанасьева, Г. П. Барсанов и др.]; под ред. А. Г. Спиркина, И. А. Акчурина, Р. С. Карпинской. – [12-е изд., стереотип.]. – М.: Русский язык, 1985. – 608 с.
82. Словник української мови: в 10 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. – К.: Наукова думка, 1977. – Т. 8. –927 с.
83. Соловійова О.М. Принципи адміністративної процедури / О.М.Соловійова // Вісник Харківськ. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – № 988. Серія “Право”. – 2011. – Вип. № 10. – С. 149-155.
84. Степаненко В. В. Реєстраційні провадження в діяльності підрозділів Державної автомобільної інспекції МВС України [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.юрид. наук: спец. 12.00.07 / В. В. Степаненко; Нац. ун-т «Львів. політехніка». – Львів, 2013. –22 с.
85. Степаненко В.В. Провадження у діяльності Державної автомобільної інспекції МВС України / В. В. Степаненко // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 968-976.
86. Ступников О.А. Административная процедура размещения заказов: проблемы теории и практики : автореф. дис. на соискание учен. степени канд.

юрід. наук: 12.00.14 / Олег Анатольевич Ступников; Воронежский государственный университет. – Воронеж; 2011. – 24 с.

87. Теремецький В. І. Загальна характеристика елементів структури правовідносин / В. І. Теремецький // Вісник вищої ради юстиції. – 2012. – №1 (9). – С. 175-189, с. 178

88. Толстой Ю. К. К теории правовотношений [Электронный ресурс] / Ю. К. Толстой. – Режим доступа : <http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=607>

89. Углик Н. М. Адміністративна процедура: поняття та види [Електронний ресурс] / Н. М.Углик // Актуальні питання юридичної науки: Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція (2008 р.) / [Г. І. Арямова, І. Г. Богатюк, Н. В. Борзих та ін.]. – Режим доступу: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=283.

90. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: в 4 т. / М. Фасмер. – М.: Прогресс, 1987. – Т. 3. – 832 с.

91. Феделиш М.М. Класифікація вдів та форм реєстраційної діяльності органів міністерства юстиції України. Південноукраїнський правничий часопис. 2015. №2. С.80-83.

92. Фоміч Г. В. Адміністративні процедури у публічній службі України [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Г. В. Фоміч; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса, 2010. – 20 с.

93. Хартія основних прав Європейського Союзу від 07.12.2000 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524.

94. Центральний засвідчувальний орган: Головна сторінка. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.czo.gov.ua.

95. Цілісність // Великий тлумачний словник сучасної української мови / [Уклад. і гол. ред. В.Т.Бусел]. – К.; Ірпінь: Перум, 2001. – С.1365.

96. Цуруль О. А. Менеджмент у державних організаціях: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002. — 142 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: elearn.univector.net/mod/resource/view.php?inpopup

97. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Ю.С. Шемшученко. – К.: Українська енциклопедія, 1999. – Т. 2. –442 с.
98. Школик А. Адміністративна процедура і її співвідношення з суміжними поняттями / А.Школик // Вісник Львівського університету. Серія юридична. - 2014. - Випуск 59. - С. 185–193
99. Шмалый О.В. Регистрация как форма государственного управления: дис. ... канд. юрид. наук.12.00.04 /О.В. Шмалый. Ростов на Дону, 2004. – 186 с.
100. Экштайн К. Административная процедура – основа административного процесса / К. Экштайн // Конституционное право: восточноевропейское обозрение. – 2002. – № 4. – С. 146-154.
101. Якушев В.С. О понятии правового института / В.С. Якушев // Правоведение. – 1970. – № 6. – С. 62–69.
102. BelniaN S. Rozwój rynku nieruchomości w Polsce na tle Krajów wysoko rozwiniętych / Belniak S. – Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, 2001. – 204 s.
103. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 czerwca 2014 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne
104. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków . [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20010380454>
105. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 września 2005 r. w sprawie sposobu, zakresu i trybu udostępniania danych zgromadzonych w rejestrze publicznym. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.prawo.egospodarka.pl/akty/dziennik-ustaw/2005/205/1692>

Виконала: студентка магістратури
спеціальності 281 Публічне
управління та адміністрування
денної форми навчання
« ____ » грудня 2019 р.

Підпис

С.О. Римар
Ініціали, прізвище

Науковий керівник
к.е.н., доцент кафедри
« ____ » грудня 2019 р.

Підпис

Д.А. Арзянцева
Ініціали, прізвище

Робота допущена до захисту:
завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування
к.е.н., доцент
« ____ » грудня 2019 р.

Підпис

Е.В.Щепанський
Ініціали, прізвище